

OLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Julian Filochowsky, s. 1

Håp og solidaritet i en splittet verden

Hans C. Christensen, s. 5

Tanker om skjærsilden

Thomas J. Reese s.j. om presters seksuelle overgrep, s. 9

Fakta, myter og spørsmål

Biskop Gerhard Goebel, s. 13

«Ora et labora» – bønn og arbeid

Paveskriv om eukaristien, s. 14

«Bli hos oss, Herre»

Bokomtale, s. 15

John Bowker: Gud – en historisk fremstilling

Unni Ranheim: På talefot med døden –

beretninger om livet

KRISTNE VERDIER?

Begrepet er aktuelt – ute som hjemme. Men hva ligger i det? Eller spurt på en annen måte: Hvem legger hva i det?

Valganalyser etter presidentvalget i USA for noen dager siden viser at en stor del av dem som stemte for ny periode i Det hvite hus med George W. Bush, gjorde det på grunn av hans motstand mot abort og homofilt ekteskap, hans syn på ekteskapets betydning og kristendommens stilling i skolen og i offentlige institusjoner. Alt sammen hjertesaker for den religiøse høyreside i amerikansk politikk – og her hjemme, tør man tilføye – og gjerne sammenfattet som «Ja til livet» og kalt «kristne verdier». Dette er viktige ting også sett fra katolsk side, men feltet blir for smalt om ikke andre anliggender kommer med. Anliggender som så absolutt tjener det liv – eget og andres – vi alle er satt til å verne om.

Solidaritet er, ikke minst under nåværende pave, blitt et nøkkelbegrep innen katolsk sosiallære. Dermed ikke sagt at solidaritet er en spesifikk kristen dyd i den forstand at vi kristne skulle ha en slags enerett på den. Etter katolsk menneskesyn har alle mennesker både evne til å gjenkjenne det genuint gode og ønske om selv å gjøre det gode. Om man så også *gjør* det gode, er en annen sak, som den store Paulus selv var uredd klar over. Men kristne har, ut fra den tro de selv har fått i gave, et spesielt *ansvar* for å bidra til å øke det gode i verden. Bygge en «kjærlighetens sivilisasjon», kaller pave Johannes Paul II det, «globalisere solidariteten», skape en «dialogens kultur» som motvekt mot hat og vold og krig.

Hovedoppslaget i dette nummer av bladet handler om dette ansvar – om å spre «håp og solidaritet i en splittet verden». Tjeneste må erstatte dominans som det grunnleggende prinsipp for mellommenneskelige relasjoner, heter det i en nytt skriv fra paven, som det også henvises til i dette nummer.

«Tid for rettferdighet» er mottoet for Unge Norske Katolikkers Adventsaksjon i år, et samarbeidsprosjekt med Caritas Norge. Årets midler skal gå til Caritas Zambias arbeid i kampen mot fattigdom. I den informative og vekkende brosjyre for årets aksjon finner vi bl.a. følgende formaning fra pave Paul VI (1963 - 1978): «Ingen har rett til å bruke på seg selv det som overskrider ens egne behov, når andre mangler det nødvendige.» Sviende utfordrende ord inn i den forbrukerkultur vi alle her i vest, i mer eller mindre grad, er del av.

«Vi lever så enkelt som vi kan slik at vi kan stole på Guds kjærlighet til oss og sette pris på undrene i hans skaperverk,» leser vi på Klarasøstrenes ferske nettsted. Små, stille ord verd å ta inn over seg nå før jul når handelsstanden bombarderer oss med unødvendigheter og frister oss over evne økonomisk – og langt ut over behov.

Solidaritet – og enkelhet. Sentralt og dypt kristent.

UKJ

håp og solidaritet i en splittet verden

OM Å FØLGE JESUS I DAG: MEDLIDENHET MED DE FATTIGE –
GLOBALISERT FORVALTNING (DEL I)

AV JULIAN FILOCHOWSKY

«Kirkens konstante og radikale lære opp gjennom århundrene om hvordan vi skal bruke vår tid og våre talenter, våre rikdommer og ressurser, er utvilsomt foruroligende lektyre for oss som kristne forvaltere,» skriver Julian Filochowsky i denne artikkelen, opprinnelig holdt som foredrag på Caritas Norges årsmøte i våres. Globaliseringen har gitt oss en «tilsynelatende enhet», en «enhet uten rettferdighet»: «Over halvparten av verdens befolkning lever i dag på mindre enn 2 dollars dagen.» Oppgaven er å «globalisere solidariteten», bygge «en kjærlighetens sivilisasjon». Stikkord for en kirke som virkelig vil følge «brødsbryteren og brøddeleren Jesus» er «det medlidende prinsipp», og det betyr i praksis «forrang for de fattige», lokalt og globalt.

Som innledning vil jeg lese et utdrag av en preken fra det 4. århundre av Johannes Chrysostomus (350 - 407):

«Ville du ære Kristi kropp? Se ikke ned på hans nakne legeme; ær ham ikke her i kirken, ikledd fin silke, for så å gå ham, ukledd og forfrossen, forbi der ute. Husk at han som sa 'dette er mitt legeme', og som stod ved sine

ord, også sa 'du så meg sulten og ga meg ingen mat', og 'det du ikke har gjort for en av mine minste, det har du ikke gjort for meg...'. Gud trenger ikke gyldne kar, men hjerter av gull... Hva tjener det til å fylle bordet med gyldne kar mens han selv sulter?

Hva tjener det til å pynte alteret med gullvirkede duker når vi nekter Kristus en kappe om skuldrene? Hva gagnar det deg? Si meg: Hvis du så en som sultet og nektet å gi ham noe å spise og i stedet brukte pengene på å pynte alteret med gull, ville den sultne takke deg da? Ville han ikke snarere bli opprørt? Eller: Hvis du så et menneske kledd i filer og stiv av kulde og du, i stedet for å kle stakkarren, satte opp en gylden statue til hans ære, ville han ikke da si at du gjorde narr av ham og krenket ham?

Julian Filochowsky – ledet i 18 år den engelske katolske hjelpeorganisasjonen Cafod og bygget den ut til å bli en av de store NGO'er (Non Government Organisations) i England; arbeider nå for Caritas Internationalis og Caritas Europa, hvor han har hatt mange tunge verv, bl.a. som leder av policy/advocacy-arbeid.

Forestill deg at Jesus er lofferen som kommer på døren og trenger losji for natten. Du viser ham bort og går så i gang med å legge tepper gulvene, kle veggene og hekte lamper i solulener på søylene. I mellomtiden er lofferen havnet i fengsel, og du har ikke enset ham med et blikk. Nok en gang: Jeg fordømmer ikke påkostning på disse feltene. For all del: Gjør deres hus og hjem vakre, men sørg også for de fattige, eller snarere: Sørg først for de fattige. Ingen ble noensinne fordømt for å smykke sitt hus, men de som overså de fattige, ble truet med helvetes ild og djevenes pinsler i all evighet. Smykk ditt hus om du vil, men glem ikke din nødstedte bror, han er et tempel av uendelig større verdi.» (Preken 50:3-4)

Og ca. 1500 år senere erklærer pave Johannes Paul II i encyklikaen *Sollicitudo Rei Socialis*: «Det hører til kirkens lære og eldgamle praksis at den ser seg kallet og forpliktet – et kall og en forpliktelse som gjelder den selv, dens presteskap og hver og en av dens medlemmer – til å lindre de lidendes nød, hjemme og ute, ikke bare ved å gi av egen overflod, men gi så en selv kjenner det. Man kan ikke overse de trengendes behov til fordel for overflodig kirkelig utsmykning og kostbart gudstjenestestyrt; tvert imot tør det være obligatorisk å selge slikt og bruke midlene til mat, klær og husvære for dem som mangler disse nødvendigheter.» (SRS 31)

Kirkens konstante og radikale lære opp gjennom århundrene om hvordan vi skal bruke vår tid, våre talenter, våre rikdommer og ressurser, er utvilsomt foruroligende lektyre for oss som kristne forvaltere, som Caritas-medarbeidere.

«Gaudium et spes» – en 'samaritansk' kirke
Det internasjonale Caritas-nettverket, som dekker hele kloden, er aktivt, engasjert og i vekst – en synlig manifestasjon av Det 2. Vatikankonsils kirke, levende og evangeliserende i denne vår globaliserte og globaliserende verden.

Nå når vi såvidt er begynt på det tredje årtusen, ber pave Johannes Paul II oss inntrengende, i encyklikaen *Novo Millennio Ineunte*, om å «legge ut på dypet» med ny tillit, vi som er kalt til å vitne om evangeliets «store glede» og bringe «glede» og «godt nytt» til alle, men særlig til de fattige; gjøre gleden og de gode nyheter til virkelighet i deres liv. Paven taler ofte om å «globalisere solidariteten», og han slår til lyd for «en ny kreativitet nå det gjelder nestekjærlighet» for å bygge en «kjærlighetens sivilisasjon». Den hel-

lige Fars retningslinjer setter tjeneste og forvalteransvar på dagsordenen.

Mange kristne føler uro og utrygghet overfor denne nye globaliserende tidsalder; tilliten siver unna. På det økonomiske området ser det ut til at det ikke er *homo sapiens* som har styringen, men snarere *homo consumptor* – 'jeg forbruker, altså er jeg'. I de dominerende vestlige massemedier behandles troende mennesker ofte med en viss nedlatenhet, og samfunnsniv og -innsats forkleines. I forretningsverdenen synes markedet, i hvert fall implisitt, å være gud og idol, mens personlig og forretningsmessig grådighet åpent anerkjennes og belønnes.

Den fundamentale utfordring for oss i dag er trefoldig: som alltid heter den tro, håp og kjærlighet.

- For det første må vi være et synlig, tillitsfullt og levende uttrykk for 'Gaudium et spes', 'glede og håp', ikke bare i kirkens liv, men i det større samfunn utenfor kirken: Vi må (for å tilpasse en smule åpningsordene i *Gaudium et spes*, Det 2. Vatikankonsils konstitusjon om kirken i dagens verden) med all tydelighet vise at de gleder og håp, sorger og engstelser *dagens* mennesker – og særlig de fattige, utstøtte og hjemsoekte – står overfor, er gleder og håp, sorger og engstelser vi, Kristi etterfølgere, også har... Vårt fellesskap er et fellesskap ledet av den Hellige Ånd på veien mot 'riket'... vi er som fellesskap knyttet til hele menneskeheten og dens historie med de dypeste og mest intime bånd. (GS 1)

- For det andre må vi by frem kilder til håp, til visjon, til fornyelse og tålmodig 'akkompagnement' av våre egne kirkelige systemer og strukturer; de må endres og utvikles – gradvis – og under den Hellige Ånds ledelse; de må 'svare' på tidens tegn – følgelig må de endres.

- For det tredje må vi gå inn for en virkningsfull diakoni – en kjærlighetens tjeneste til beste for de fattige og marginaliserte; vi må 'oversette' kirkens rette lære (dens 'ortodoksi') til rett handling ('ortopraksis').

Det 2. Vatikankonsil i sin alminnelighet og *Gaudium et spes* i særdeleshet søkte å kaste av ethvert spor av en fariseisk kirke og en privati-

*Vi må 'oversette'
kirkens rette lære,
dens ortodoksi, til
rett handling,
ortopraksis.*

sert frelse. Kirken er med hele sitt hjerte den gode samaritaners kirke.

Ser vi nærmere på lignelsen om mannen som ble slått ned og ranet på vei til Jeriko, og som ble hjulpet av en samaritaner mens andre gikk likeglad forbi, finner vi at teksten rommer tre klare holdninger til forvaltning av ressursene. Først har vi røvernes holdning: «Det som er ditt, er mitt». Så har vi de opptatte og viktige

menneskene som holder seg til den andre siden av veien og ikke ønsker å bli involvert: «Ditt er ditt, og mitt er mitt». Til sist har vi samaritaneren: «Det som er mitt, er vårt.» Et godt motto for kristen forvaltning og omgang med ressursene, i dag? «Det som

er mitt, er vårt.» (Et humoristisk sidesprang: En lærer jeg kjente, fortalte lignelsen om samaritaneren til en klasse med tiåringer og spurte hvorfor også presten gikk forbi og lot stakkaren ligge? Stillhet, men så rekker en liten gutt hånden i været: «Han var nok allerede blitt ranet, han!»)

Den 'samaritanske' kirke, *Gaudium et spes*-kirken, er Guds folk: Kirken – det er oss alle. Som kirke er vi – og det er det avgjørende og grunnleggende – disipler, sammen. Et disippelfellesskap av likeverdige, kan vi si, samlet i et eukaristisk fellesskap med den lokale biskop som et enhetens tegn. Men mer enn det: I denne forvirrede, omskiftelige og truende globaliserte verden er vi en universell kirke.

Og da kan vi si at kirken er et globalt folk, forenet i sakrament og solidaritet, et folk som strever med å følge Herren. Den beste beskrivelsen tror jeg er at vi alle, hver enkelt av oss, er 'companions', følgesvenner, på denne pilegrimsferden, vi følger etter Herren. Deler vi ordet 'companions' i to, får vi 'com-panis': mennesker som bryter og deler brød, følgesvenner underveis. Den Jesus vi følger, var jo en brødsbryter og brøddeler. Det var hans varemerke: Da han mettet de fem tusen, da de gjenkjente ham etter oppstandelsen på veien til Emmaus, og, selvsagt, den siste nattverd, som vi gjentar og gjør nærværende til minne om ham. Vi er en brødsbryters og brøddelers disipler. Det er hva kirken er.

Caritas er denne kirken i miniatyr, et mikrokosmos av den universelle kirke.

Forrang for de fattige

Vi er Jesu Kristi følgesvenner, han som var og er inkarnasjonen av den medlidende Gud. For Jesus er medlidenhet det første og det grunnleggende, medfølelse med andres lidelse. I Bergprekenen, en erklæring om kristent liv, lærer Jesus oss det vi kan kalle 'det medlidende prinsipp'. Han sier: «Lykkelige, salige, er de som viser medlidenhet, de rene av hjertet, fredsstifterne, de som hungrer og tørster etter rettferdighet, de som forfølges for rettferdighetens skyld.» Skandaløse og opplysende ord. Jesus ønsker at alle mennesker skal være lykkelige, og symbolet på denne gleden er å være samlet rundt et felles bord hvor rettferdighet hersker.

Men så lenge dette store Herrens bord hvor alle får sitte sammen som brødre og søstre, ikke viser seg, ikke er synlig i vår historie, må det utvises medlidenhet. Medlidenhetsprinsippet er intet mer og intet mindre enn først og fremst å ta parti for de fattige. Den innebærer at de fattige kommer først på dagsordenen, at de står først når vi skal foreta våre prioriteringer, fordele ressurser, fokusere på vår misjon, vårt oppdrag. Vi skal – som enkeltmennesker og familier, menigheter og bispedømmer, som forvaltere, som Caritas – følge Kristus inn i det 21. århundre, og da må vi ha med oss medlidenhetens prinsipp, dette fortrinn for de fattige. Det er i dag en del av vår kirkelige identitet, av vår genetiske kode.

Eukaristi og rettferdighet

Vi er altså et globalt folk, et brødsbrytende, rettferdighetssøkende folk forenet i sakrament og solidaritet, innstilt på å følge Herren i dagens verden. Vi har mat for denne pilegrimsreisen, den kommer fra nattverdsfeiringen, eukaristien, som er så sentral for vårt kirkelige liv. Den er også en liten forsmak på og et 'blikk' inn – mangelfullt, men dog – til det store bordet i Guds rike.

La oss stoppe opp et øyeblikk og tenke over hva det er som skjer i søndagsmessen i en storbykirke. Tenk på det sammensurium av mennesker som kommer frem for å motta kommunionen. En sann blanding: Menn og kvinner, hvite og svarte, unge og gamle, heteroseksuelle og homoseksuelle, rike og fattige. I eukaristien er det ikke noe 'dem' og 'oss'. Vi er alle innbudt

nattverden... en kraftfull erklæring, en radikal erklæring om alle menneskers verdighet, likeverd og frihet i Kristus.

til Herrens bord hvor Kristus gir seg selv for oss som mat og drikke, som livets brød, næring for verden, næring som skal spises og drikkes sammen – og dette *'sammen'* er uhyre viktig. Hver gang vi går til kommunion, hver gang vi tar del i nattverden, kommer vi med en kraftfull og radikal erklæring om all menneskers verdighet, likeverd og frihet i Kristus.

Men vi ser på verdens matbord – hvordan står det til der? Hvordan ser det ut i lys av den radikale erklæringen om alles verdighet, likeverd og frihet? Har vi alle lik tilgang? Spiser og drikker vi sammen alle sammen? Her er det bare å legge seg flat, for svaret er entydig nei. Riktignok produserer vi i dag tilstrekkelig med mat til at hver eneste mann og kvinne og hvert barn på vår jord kan få tre måltider pr. dag 365 dager i året, og enda blir det mye – jeg gjentar *mye* – til overs. Likevel er virkeligheten den at i kveld, som hver eneste kveld, vil, om vi tar forsiktig i, rundt 800 millioner mennesker gå sultne til sengs.

Men vi forkynner stadig vekk det enkelte menneskes ukrenkelige verdighet: at vi utgjør én eneste menneskelig familie, at vi er Guds sønner og døtre og Jesu Kristi brødre og søstre, at ingen, jeg gjentar ikke én eneste, er utestengt.

Disse dype kløfter og skandaløse skillelinjer innen vår ene menneskelige familie finner vi både på det lokale, nasjonale og globale nivå. Verden er sønderbrudt og delt. I egenskap av forvaltere, som Caritas-folk, har vi del i Guds skapende, frelsende og helliggjørende virke. 'Forvalterskap' er å lege, gjenopprette de rette relasjoner, bygge broer over kløftene, utføre den diakontjeneste vi er satt til å gjøre, en tjeneste som omformer, forvandler. 'Forvalterskap' er solidaritet i praksis.

Globalisering i dag

Det er i dag seks milliarder mennesker på vår planet, en verden som er sammenkoblet som aldri før. 'Jernteppet' er borte, informasjonsteknologien har brakt *'instant communication'* til jordens mest bortgjemte steder. Vi sitter i våre stuer og ser historien bli til og utfolde seg på TV-skjermen, ser hva som skjer *'live'* i Irak, Afghanistan og Etiopia. Trillioner av dollars fly-

ter over landegrensene hver dag ved et klikk med 'musen'; handelsbarrierer er fjernet, og blomstene jeg kjøper, er blitt fløyet inn over natten fra Colombia eller Kenya; de grønne bønnene kommer rett fra Guatemala, bringebærene fra Chile, T-skjorten min er fra Bangladesh og *'computer chip'en'* fra Filippinene. Med bankkortet mitt får jeg penger ut av et hull like lett i San Salvador som i Chicago. Mobiltelefonen min funker like godt i Bosnia, og i Zimbabwe gir den meg nesten øyeblikkelig tilgang til E-posten min i London. Tydelige tegn på at verden er blitt en global landsby.

Og likevel: Over halvparten av verdens befolkning lever i dag på mindre enn 2 dollar dagen. De lever i fattigdom og sliter med å overleve. Gjennomsnittskua i Europa får 2.20 dollar pr. dag i subsidier og annen form for støtte fra europeiske regjeringer; i USA er tallet nesten 3 dollar pr. dag og i Japan 7. Den brutale virkelighet er at tre milliarder mennesker på den sørlige halvkule ville hatt det bedre om de var kuer i nord. Katolsk sosiallære taler om *'det felles beste'* – dette er det globale *'felles onde'*.

Ulikhetene landene imellom og innen de enkelte land er overveldende; lidelsen er forferdelig. Verdens tre rikeste menn har formuer som selv etter nedgangen på børsen er større enn den samlede inntekt i verdens 43 minst utviklede land.

Kløften er blitt større de siste 40 år, og i 1990-årene, den nye globaliseringens første tiår, er tilstanden ytterligere forverret. 19 afrikanske land hadde negative vekstrater på 90-tallet. Der var det tilbakegang. Sierra Leone rangeres som det fattigste land i verden, nederst på Utviklingsindeksen: nr. 175 av 175. Levestandarden er lik den folk i Vest-Europa hadde i middelalderen. Gjennomsnittsinntekten er 470 dollar, og 60% har mindre enn 1 dollar pr. dag å leve av. Det er det absolutte minimum, den absolutte fattigdom. Bare én av tre kan lese og skrive, og gjennomsnittsalderen er 35 år, et nivå Vesten ikke har hatt siden den industrielle revolusjon. Av tusen spedbarn vil 363 være døde før femårsalderen.

(Forts. neste nr.)

tanker om skjærsilden

AV HANS C. CHRISTENSEN

Skjærsilden – sjelens renselse etter døden – er en integrert del av katolsk tro. Luther avviste skjærsilden, men i det siste har enkelte lutherske teologer fattet interesse for tanken om et 'rensessted' etter døden. Denne artikkelen – opprinnelig et innlegg i en studiegruppe – bringer en katolsk legmanns tanker om skjærsilden. «Mitt forehavende er,» forklarer forfatteren, «å se på om det er mulig å gjøre seg noen forestillinger om de psykologiske prosesser som renselsen innebærer, med utgangspunkt i våre egne erfaringer, her i det dennesidige.»

Her skal noen tanker om skjærsilden legges frem. De vil sikkert trenge justeringer, så jeg ser frem til motforestillinger. Skjærsilden er i dag et

temmelig marginalt tema i teologisk debatt, men den har lenge interessert meg og vært noe selvfølgelig og nødvendig for meg, som katolikk. Og jeg tror at en diskusjon omkring temaet kan bidra til å vitalisere noen sentrale religiøse begreper.

En renselsesprosess

Skjærsild kommer av 'skjær' og 'ild'. Ordet skjær har, som kjent, sammenheng med det gammelnorske ordet for ren. Vi finner det bl.a. igjen i skjærtorsdag, hvor det går på fotvaskingsseremonien. Skjærsild er altså den renselse en frelst sjel må gjennom for å få full adgang til himmelen. Og ild går på den smerte som denne prosess innebærer. Jeg siterer, for ordens skyld, den katolske kirkes katekisme (§ 1030): «De som dør i Guds vennskap og nåde, men som ikke er fullkomment rensset, gjennomgår – selv om deres evige frelse er sikret – etter døden en renselse, slik at de kan få den hellighet som er nødvendig for å gå inn til himmelens glede.» Resten av teksten i katekismen går hovedsakelig på det at man kan be for de døde i skjærsilden for å korte deres lidelser.

Hans C. Christensen, kjemiingeniør, har arbeidet halvparten av sitt yrkesaktive liv i Forsvaret, nærmere bestemt innen raketeknikk, den andre halvparten i Norges Teknisk Naturvitenskapelige Forskningsråd, i dag Norges Forskningsråd; tidligere formann for Legmannsrådet (forløper til dagens Pastoralråd) i Oslo Katolske Bispedømme.

Jeg lar dette temaet ligge. Mitt forehavende er å se på om det er mulig å gjøre seg noen forestillinger om de psykologiske prosesser som renselsen innebærer, med utgangspunkt i våre egne erfaringer, her i det dennesidige. Det kan høres naivt ut, og teologisk er jeg på tynn is, men det får briste eller bære.

Jeg har forstått vår tro derhen at etter døden møter sjelen Gud ansikt til ansikt. Den opplever Guds overveldende herlighet. Samtidig ser sjelen seg selv slik Gud ser den, med alle dens svakheter, som fortsatt skaper en avstand til Gud, og som den nå må renses for, for fullt å kunne tre inn i himmelen. Samtidig ser sjelen hva den skulle ha vært, hva som var Guds plan med den. Og det er ikke minst denne konfrontasjon mellom det den skulle vært, og det den er blitt, som er den sterkeste årsak til smerte, skam eller ydmykelse. Her har vi ilden i skjærsilden. Jeg vil tro at renselsen består i fullt ut å erkjenne disse svakheter, og, i lys av Guds uendelige barmhjertighet, legge dem bak seg, altså gradvis kaste av seg alt det som ikke er av Gud, slik at mennesket til slutt står der som det Gud ville ha det til å være.

Livsløgner – og Guds frelsesplan

For å trenge litt mer inn i denne renselsesprosessen, vil jeg bruke et skjema som er litt på moten i dag, nemlig skjelne mellom de vertikale og de horisontale relasjoner. De vertikale gjelder det enkelte menneskes personlige forhold til Gud, de horisontale går på alle våre relasjoner til våre medmennesker.

Først den vertikale relasjon. La meg begynne med noen enkle erfaringer. Hvis jeg tar et gruppeportrett, som etter min og andres mening er riktig vellykket, og så viser det til hvert enkelt medlem av gruppen, så svarer de fleste, om ikke alle, at – joda – dette bildet er fint av alle de andre, men du verden så dårlig det er av meg! Dette tyder på at vi går rundt med et selvbilde som ikke er i samsvar med det andre ser og opplever av oss.

Dette kommer også godt frem på kurs i såkalt sensitivitetstrening, en type kurs i samarbeid og lederskap hvor vi lærer å bli mer oppmerksomme på hvordan vi virker på andre. I noen sesjoner blir deltakerne satt sammen i mindre grupper, hvor alle uhemmet skal si hva de mener om de andre. Og dette kan være en tøff opplevelse. Jeg hørte om en direktør av den sterkt autoritære typen – stiv og med stor

avstand til medarbeiderne: da det virkelig gikk opp for ham hvordan de andre opplevde ham, gikk det så sterkt inn på ham at han fikk et nervøst sammenbrudd. For ordens skyld nevner jeg at dette foregikk for ca. 30 år siden, og at man senere er blitt mer forsiktig med slik sensitivitetstrening og har med seg en psykolog som kan reagere ved faresignaler.

Eksempelene illustrerer mitt poeng: at vi – eller de fleste av oss – går rundt med et selvbilde som er i utakt med virkeligheten, og at vi blir meget støtt hvis noen begynner å pirke i dette selvbildet.

Det er vel dette Ibsen kaller «livsløgn», noe han var opptatt av i mange av sine skuespill. Det er i Vildanden vi finner ordene om at «tar du livsløgnen fra et gjennomsnittsmenneske, tar du lykken fra det».

Når mennesket etter døden står ansikt til ansikt med Gud og ser seg selv slik som Gud ser ham/henne, må noe av det mest ydmykende og smertefulle nettopp være å bli ribbet for den livsløgnen eller dette falske selvbildet. Og resultatet av renselsen må være at man lærer å akseptere seg selv slik man er i Guds øyne.

En annen side av dette er vonde minner fra fortiden. Mange mennesker går vel og bærer på minner om dumheter/synder man har begått, eller ydmykende situasjoner man har vært oppe i, og som man fortrenger så godt man kan. Men nå blir det trukket frem i lyset av Guds sannhet om oss. Og renselsen må bestå i at man på nytt tar disse minnene inn over seg og bearbeider dem, og med Guds hjelp aksepterer dem, og at man lærer å se dem som en del av Guds frelsesplan for oss.

Så var det den horisontale dimensjonen: Hva kan det ha vært av ondt og godt i vårt forhold til andre mennesker? Her bør vi skjelne mellom tilgivelse av en synd i skriftemålet og

...ansikt til ansikt med Gud...må noe av det mest ydmykende og smertefulle være å bli ribbet for livsløgnen eller det falske selvbildet.

...ansikt til ansikt med Gud, blir alle disse virkningene av våre synder og feiltrinn åpenbart.

syndens virkninger. Gjennom absolusjonen er vår synd tilgitt og vårt vennskap med Gud gjenopprettet, men skadevirkningene er der fortsatt. Et brutalt eksempel: En som har drept et annet menneske, kan få tilgivelse i skriftemålet, men tragedien for den drepte og de pårørende er ikke blitt mindre av det. Det samme gjelder også i mer dagligdagse og mindre dramatiske forhold: Virkningene av synden er der, og den kan ha mange forgreninger. Et stykke på vei kan det kanskje være mulig å gjøre opp for seg ved økonomisk erstatning eller andre tiltak, men det blir nok mye igjen som er uoppgjort.

Når mennesket etter døden står ansikt til ansikt med Gud, blir alle disse virkningene av våre synder og feiltrinn åpenbart. Jeg vil tro at renselsen består i – med Guds hjelp – å ta disse virkningene inn over er seg, å gjennomlide dem og så forstå hvordan disse begivenhetene er blitt integrert i Guds frelsesplan.

Et annet område hvor det kan ha vært skjulte synder, som man altså ikke er seg bevisst, er vår daglige omgang med andre mennesker. Også her vil sannhetens time etter døden vise hvor ofte man kan ha såret mennesker uten å vite det, ofte dypt. Karsten Isachsen snakker i sine foredrag om hvordan man i en samtale med et annet menneske enten styrker eller svekker vedkommendes selvillit. Det blir enten det ene eller det andre, det går aldri i null. Mange har kanskje ikke tenkt nok på det. I en av salmene som brukes mye i den engelske messen i Eikeli kirke i Bærum, har man en lignende formulering som, såvidt jeg kan se, er lite poengtert i våre egne salmer: «Guide each man's dignity and let each man keep his pride», heter det i denne salmen, «vern om hvert menneskes verdighet og la hvert menneske beholde sin stolthet/selvfølelse». Det er vel mange som ikke tør si seg fri fra å ha syndet mot slike råd. →

OM PAVE JOHANNES PAUL IIS

TANKER OM SKJÆRSILDEN:

«Finnes det noen prinsipiell tanke som skulle kunne tjene som nøkkel til det som er karakteristisk for pave Johannes Paul IIs tenkesett?» spør kardinal og jesuitt Avery Dulles i en artikkel om «Filosofen Johannes Paul II» (opprinnelig i tidsskriftet *America*, gjengitt i svenske *Signum* nr. 4-04). «Min tese er at denne tolkningsnøkkel er hans understrekning av det mysterium som ligger i mennesket som person. Som pave er han selvsagt bundet til kirkens hele dogmatiske arv, men han presenterer den på sin egen svært karakteristiske måte. Han har sin egen betoning, og den ligger helt på linje med hans filosofiske personalisme.»

Helt siden Wojtyła ble pave, «har han brukt personismen som en kameralinse – gjennom den fokuserer og nytolker han mye av den katolske tradisjonen,» skriver Dulles. Som gjengir pavens syn på skjærsilden på følgende måte:

«Den katolske tradisjonen har fremstilt skjærsilden som et sted eller en tilstand der skylden for timelig straff for tilgitte synder gjengjeldes. Den klassiske bibelteksten i denne sammenheng er 2 Makkabeerbok (12,41-45), som taler om ofre som frembæres

for å sone døde jødiske soldaters synder. Det andre konsilet i Lyon lærer at sjeler i skjærsilden utsettes for en rensende straff. Pave Paul VI gjentok denne læren i 1967 og hevdet da at selv etter at synder er blitt tilgitt, gjenstår det en skyld som krever et soningsoffer i skjærsilden. Johannes Paul II derimot nevner, i de tekster jeg kjenner til, ikke noen straff eller soning i skjærsilden. Han taler i stedet om skjærsilden som en tilstand av renselse, en 'rens' eller lutring som skjer som en forberedelse for den sjel som skal tre inn i det evige livs helhet.

Her må vi, som når det gjelder synet på helvetet, stille oss spørsmålet om Johannes Paul IIs personalisme gjør ham tilbøyelig til å se bort fra eller forminske straffeaspektene. Om det forholder seg slik, er det da en pastoral tillempning som beror på at man lettere skal kunne forstå skjærsilden, eller at den blir mer økumenisk akseptabel om man unngår straff-dimensjonen? Eller introduserer han en helt ny utvikling av troen der Gud ikke lenger settes i forbindelse med straff? Jeg er tilbøyelig til å tro at forbindelsen mellom synd og straff er så dypt forankret i Skriften og tradisjonen at den aldri kan fjernes fra den katolske lære.»

«... godta sannheten om seg selv»

La oss se på 'sluttproduktet' av prosessene i skjærsilden. Jeg vil tro at tilstanden til den sjel som nå er rede til å tre inn i himmelen, kan beskrives med to ord: ydmykhet og takknemlighet. En eldre dominikaner, som tok seg litt av meg i min konversjonsperiode, definerte ydmykhet som «å godta sannheten om seg selv». Ordet ydmykhet er litt belastet i våre dager. Det er ikke, som mange tror, store ord og fakter om egen uverdighet og utilstrekkelighet. Nei, det er rolig å ta inn over seg det vi er i Guds øyne, både svake og gode sider. Og man har også full rett til å glede seg over sine gode sider, og hva man måtte ha gjort av godt, så lenge det skjer i visshet om at alt er gaver fra Gud.

Det kan også være verd å peke på en sammenheng mellom skjærsilden og vårt den-sidige liv. Jo mer vi lever i samsvar med Guds vilje og tålmodig tar inn over oss alle livets tilskikkelser, jo mindre blir det å gjøre opp for i skjærsilden. I enden av dette spekteret ser vi helgenene og alle hellige mennesker som kommer rett i himmelen. I den andre enden av spekteret går grensen mot evig fortapelse. En påminnelse, for ordens skyld: Vi kan ikke vite om en avdød om han eller hun er fortaapt, selv ikke Judas. Men jeg tenker med gru på hva skjærsilden måtte være for mennesker som Hitler eller Stalin.

Den hellige Thérèse av Lisieux sa kort før sin

død at hun visste ikke hvordan livet i himmelen ville bli, men at hun ikke kunne skjønne at det ville være så veldig forskjellig fra det liv hun nå levde på jorden. Jeg tror dette er en viktig tanke også for oss andre. I den grad vi lever i Guds nåde, er vi på en måte allerede i himmelen. Vi har en flik av himmelen i oss, som kan vokse hele livet – i Thérèses tilfelle fylte den henne etterhvert helt.

Det er et lignende perspektiv jeg har lagt an på forholdet mellom livet på jorden og i skjærsilden. Det er en kontinuitet.

*

Jeg stopper her. Flere temaer er utelatt, for ikke å sprengte rammen for et kort innlegg som dette. Her skal bare nevnes to av disse temaene:

- Jeg har snakket om Gud som en enhet, hvor det kanskje hadde vært på sin plass å trekke inn de enkelte personer i Treenigheten.

- Jeg har ikke tatt med 'de helliges samfunn', det fellesskap det er mellom dem på jorden, i skjærsilden og i himmelen, herunder betydningen av de troendes bønner og de helliges for-tjenester for sjelene i skjærsilden. ●

leserbrev

APROPOS KRENN-SAKEN

Naturligvis leste jeg med stor interesse hvordan denne skandalen som rystet vårt land gjennom mange år, ble fremstilt i siste nummer av bladet. Kirkefolket var klar over fra begynnelsen av at Krenn ikke var egnet til å være biskop. Ved hans bispevielse i 1987 la folk seg ned foran katedralen slik at Krenn måtte bæres over av politifolk. Men Krenn har alltid vært en person som strever etter makt, og kirkesystemet i dag er slik at de som strever etter makt, tvert imot Matt. 20. 25-28, har største sjanse.

Derfor er det forunderlig at den nåværende erkebiskop av Wien, kardinal Schönborn, som i det siste også var klar over at

Krenn måtte ta avskjed, sa i en TV-diskusjon at Krenn er «bare en helt lokalt problem». Han forstår åpenbart ikke at dette problemet ligger i systemet, akkurat som de mange andre problemer rundt om i verden med prester som misbruker kvinner eller barn. Det er ikke tilfeldig at det var slike skandaler akkurat i disse bispedømmer som ledes av særlig autoritære biskoper, som i Tyskland og Holland.

Ved en konferanse ved vårt bispedømmes «ombudsembete for ofre for seksuell misbruk i kirken» i november i fjor, ledet av Helmut Schüller, ble det sagt helt tydelig: «Autoritære systemer fremmer seksuell misbruk og det gjelder også for den katolske

kirke.» Dette problem er også kjent fra autoritære sekter som Jehovas Vitner og Hare Krishna.

Bevegelsen «Vi er kirke» ønsket seg nå en bred diskusjon om spørsmålet om hvem skulle etterfølge Krenn. Også nasjonalrådets president Andras Khol, en heller konservativ katolikk, sa at man ikke skulle «sende ned biskoper fra fly med fallskerm», som det gjøres nå. Det ble det naturligvis ingenting av.

Men likevel er det håp at Krenns etterfølger, Küng, har lært noe fra den tiden han var biskop i Feldkirch at man ikke kan lede et bispedømme uten eller mot kirkefolket.

Friedrich Griess, Kierling, Østerrike

fakta, myter og spørsmål

TO RAPPORTER OM SEXSKANDALE I USAs KATOLSKE KIRKE GIR HINT OG
PUNKTERER MYTER

AV THOMAS J. REESE S.J.

I våres ble to rapporter om sexskandalene i USAs katolske kirke offentliggjort: den ene rapporten, hovedsakelig statistisk, er fra John Jay College of Criminal Justice, en ikke-kirkelig instans – den andre fra National Review Board for the Protection of Children and Young People, et rådgivende organ etablert i 2002 og bestående av legfolk, utnevnt av USAs biskoper. De som har fulgt med i disse overgrepssakene som har rystet kirken siden midten av 1980-tallet, vil se at de to rapportene både bekrefter en del anelser og punkterer adskillige myter, samtidig som mange spørsmål forblir ubesvart.

Folk på begge fløyer i debatten har bidradd med myter – både de som ønsket å slå ned på kirken, og de som ønsket å minimalisere krisen. Hvilke fakta finner vi så i disse rapportene om sexovergrep i USAs katolske kirke i årene 1950 til 2002?

Myter om prestene

Myte: Mindre enn 1 prosent av geistligheten er involvert i sexovergrep. *Faktum:* 4.392 prester –

d.v.s. 4 prosent av det totale antall medlemmer av den katolske geistlighet – er blitt konfrontert med anklager om overgrep.

Myte: Mange av overgrepene var i virkeligheten ikke av særlig alvorlig art. *Faktum:* Alle 'tilfellene' i John Jay-rapporten dreier seg om mer enn verbal misbruk eller pornografi. Bare 3 prosent gjelder fomling med offerets klær. Hele 57 prosent gjelder berøring under klærne, 27 prosent gjelder oral sex utført av den geistlige og 25 prosent penispenetrasjon eller forsøkt penetrasjon.

Myte: Flesteparten av overgriperne var serie-misbrukere. *Faktum:* 56 prosent av prestene

Thomas J. Reese s.j. er sjefredaktør for ukemagasinet America, som utgis i New York av amerikanske jesuitter.

ST. OLAV HEFTE 10, 2004

hadde bare én anklage på rullebladet. De 149 prestene som hadde 10 eller flere anklager, var skyldige i misbruk av 2.960 ofre, nærmere bestemt 27 prosent av anklagene.

Myte: Prestene som forgrep seg var «dirty old men». *Faktum:* Halvparten av prestene var 35 år eller yngre ved første anklage om overgrep.

Myte: Mange av overgriperne var selv blitt misbrukt som barn. *Faktum:* Ifølge rapportene hadde mindre enn 7 prosent av prestene opplevd fysisk, seksuell eller følelsesmessig misbruk som barn.

Myte: Sølibatet er skyld i sexmisbruksskandalen. *Faktum:* Alle katolske prester pålegges pliktsølibat – 96 prosent av prestene er ikke involvert i seksuelle overgrep.

Myte: Homoseksualitet er skyld i overgrepsskandalen. *Faktum:* Ingen kjenner den eksakte prosent av homoseksuelle blant prestene. Antakelsene har rangert fra 10 til 60 prosent. Faktum er at flesteparten av de homoseksuelle prestene ikke var involvert i seksuell misbruk av mindreårige.

Myte: De fleste overgrepene skjedde under innflytelse av alkohol eller andre rusgifter slik at presten ikke var klar over hva han gjorde. *Faktum:* Selv om 19 prosent av de anklagede prestene hadde alkohol- eller rusproblemer, brukte bare 9 prosent rusmidler eller alkohol i forbindelse med de angivelige overgrepene.

Myter om ofrene

Myte: Tallet på ofre for sexovergrep er 60.000 til 100.000. *Faktum:* Selv om vi bare har tall for de ofre som har meldt fra til sin biskop om overgrepene, er det lite trolig at antall ofre skulle være 6 eller 10 ganger høyere enn det antall rapportene er kommet frem til, nemlig 10.667 ofre.

Myte: Ofrene tok ikke opp overgrepet direkte med kirken., men lot en sakfører ta saken. *Faktum:* Bare 20 prosent av anklagene ble rapportert til kirken av sakfører på vegne av offeret. Nesten 50 prosent av anklagene ble meldt av ofrene selv, 14 prosent av foreldre eller verge.

Myte: De fleste ofrene var eldre tenåringer. *Faktum:* Bare 15 prosent av ofrene var 16 til 17 år gamle; 52 prosent var mellom 11 og 14 år.

Myte: Overgriperne plukket sine ofre blant barn av alenemødre. *Faktum:* Kun 11 prosent av ofrene bodde sammen med bare mor. Nesten 79 prosent av ofrene bodde sammen med begge foreldrene.

Myte: De fleste overgriperne truet sine ofre.

The National Review Boards «Report on the Crisis in the Catholic Church in the United States» bygger på selve 'historien' om misbruksskandalen, på materialet i John Jay-rapporten og intervjuer over halvannet år med over 85 personer – ofre, prester, biskoper, tjenestemenn i Vatikanet, ledende legfolk og profesjonelle innen forskjellige fagområder.

«Denne rapporten på 145 sider er noe nytt og hittil ukjent,» skriver Austen Ivereigh i *The Tablet*, «en til dels flengende kritikk fra legfolk av katolsk hierarkisk politikk og adferd. Det 'altoverveiende paradigme som kjennetegner denne krisen' er, ifølge rapporten, 'synd og atter synd': prester som begikk alvorlige synder mot barn, og biskoper som unnlot å 'beskytte sitt folk mot røvere'. Rapporten påpeker mangelfull utdannelse og forberedelse i presteseminarene, og tar opp den rolle sølibatet og homoseksualitet spiller i denne krisen. Den anklager biskopene for klerikalisme, og for at de i altfor høy grad støttet seg til og hadde tiltro til psykiatere og kortsiktig juridiske råd. Rapporten hevder at biskopene ikke virkelig tok inn over seg den skade prestenes misbruk påførte ofrene og det fulle alvorret ved overgrepet, og de gjentatte forseelser. Kritikken gjelder også Vatikanet som anklages for treg reaksjon da krisen først ble kjent på 90-tallet. De prinsipper og virkemidler USAs bispekonferanse vedtok i Dallas i 2002, bidrar imidlertid til å gjøre det sikrere for unge mennesker i kirken. Biskopenes 'Dallas charter' er, fastslår rapporten, 'en milesten i den katolske kirkes historie i USA'».

Faktum: Bare 8 prosent av ofrene ble truet av overgriper. Flesteparten brukte snarere smiger og «spesialoppvartning», en forsettlig oppførsel som siktet mot å manipulere det potensielle offeret til å samtykke i misbruket; 39 prosent av overgriperne tilbød sine ofre alkohol eller andre rusmidler.

Myter om kirken

Myte: Overgrepene er et resultat av den utdanning som ble gitt ved presteseminarene etter Det 2. Vatikankonsil (1962-65). *Faktum:* Nesten

70 prosent av overgriperne ble presteviet før 1970 og var utdannet ved «gamle» seminarer uten særlig tid til å sette de ferske konsilreformene ut i livet.

Myte: Problemet er unikt for den katolske kirke. *Faktum:* John Jay-rapporten viser til at i perioden 1992-2000 har antall dokumenterte overgrepssaker for hele USA ligget mellom 89.355 og 149.800 pr. år. Selv det laveste av disse tallene er åtte ganger det totale antall angivelige overgrep innen den katolske kirke i løpet av de siste 50 år.

Myte: Overgrepene fortsetter i samme omfang som før. *Faktum:* Antall påståtte misbruk økte på 1960-tallet, toppet seg i 70-årene, avtok på 80-tallet og var på 90-tallet på linje med 1950-årene.

Myte: Den katolske kirke har vært tregere enn det øvrige amerikanske samfunn til å gjøre noe med slike saker. *Faktum:* John Jay-rapporten fastslår at i landet som helhet var 1992 'topp-år' med 149.800 dokumenterte overgrep; siden da har tallene gått ned med fra 2 til 11 prosent årlig frem til 2000. Siden overgrepene på kirkelig mark synes å ha nådd toppen på 1970-tallet for så å avta på 80- og 90-tallet, ser det ut til at kirken ligger foran resten av det amerikanske samfunn.

Myte: Kirken bruker mer penger på behandling for prestene og på sakførere enn på ofrene. *Faktum:* 83 prosent av de midlene kirken har brukt, er kompensasjon til ofrene; ytterligere 4 prosent er gått til behandling for ofrene.

Myte: Kirken visste om disse overgrepene helt fra begynnelsen av. *Faktum:* Ifølge John Jay-rapporten ble en tredjedel av anklagene fremmet i årene 2002-3. To tredjedeler var blitt rapportert etter 1993. «Følgelig: Før 1993 var kun en tredjedel av tilfellene kjent for kirkelige tjenestemenn»

Myte: Biskopene burde overlate disse sakene til kriminalpolitiet og strafferetten. *Faktum:* I de tilfeller hvor anklagene ble gjort kjent for politiet, førte det kun i ett av tre tilfeller til anklage om kriminelt forhold. Ifølge rapporten later det ikke til å være noen korrelasjon mellom overtredelsens alvor og evt. politianmeldelse fra offerets side eller påtale/fengsling av angjeldende prest.

Myte: Prestene som utførte overgrepene fikk alltid/aldri behandling/terapi. *Faktum:* Nesten 40 prosent av de prestene som ble anklaget for overgrep, deltok i behandlingsopplegg. Jo flere

anklager mot en prest, desto mer sannsynlig var det at vedkommende kom med i et behandlingsopplegg, ifølge rapporten.

Mer forskning påkrevet

John Jay-rapporten dekker perioden 1950-2002 og er et utmerket første skritt for å utforske dette problemet, men rapporten reiser like mange spørsmål som den besvarer:

- 4.392 prester (4 prosent av geistligheten) er blitt anklaget for seksuelle overgrep. Er dette bedre eller verre enn i andre yrker – lærere, sosialarbeidere, speiderledere, leger, sakførere, psykologer – eller den mannlige befolkning totalt? Umulig å vite siden lignende undersøkelser ikke er blitt utført.

- 10.667 personer har rapportert misbruk. Er det flere ofre? Helt sikkert. Biskopene kunne bare rapportere de tilfeller som var blitt meldt til bispedømmene. En tredjedel av tilfellene ble rapportert i 2002-3. Hvor mange umeldte tilfeller av misbruk er det?

- En liten gruppe seriemisbrukere (147) står for en fjerdedel av anklagene. Hvorfor oppdaget man ikke disse folkene, slik at andre prester eller kirkelige tjenestemenn kunne tatt affære?

- Mer enn halvparten av prestene er anklaget for éngangsforseelser. Skyldes dette at navnene deres ikke ble offentliggjort, eller er de virkelig kun éngangsmisbrukere?

- Tallet på anklager økte på 1960-tallet, toppet seg på 70-tallet, avtok på 80-tallet og var på 90-tallet nede på 1950-nivået. Var det flere tilfeller før 1960 som rett og slett ikke ble meldt eller registrert? Vil antallet øke for 90-tallet ettersom tiden går? Eller tok biskopene virkelig tak i tingene sent på 80-tallet slik at overgriperne ble 'tatt' og potensielle misbrukere ikke ordnert?

- Det var færre anklager mot ordensprester (2,5 prosent) enn mot sekularprestene (4,3 prosent). Er den «Ensomme Rytter»-modellen ugunstig for et liv i sølibat?

- 81 prosent av ofrene var mannlige. Hvilken rolle spiller homoseksualitet i denne krisen? Det foreligger ingen solide data om hvor stor prosent av geistligheten som er homoseksuell, fordi biskopene nekter å gi grønt lys for en slik undersøkelse.

- Er antall anklager/overgrep høyere for prester som begynte sin seminarutdannelse i ung alder – nærmere bestemt begynte på et 'seminarforberedende' gymnas allerede i 14-15

årsalderen – sammenlignet med dem som hadde mer ballast (vanlig videregående skole eller yrkes/universitetsstudier) før de begynte på presteseminar?

- Bidro det behandlingsopplegg overgriperne deltok i til å redusere misbruket?

Hva nå?

John Jay-rapporten kan bare være begynnelsen, ikke slutten, på forskning omkring seksuelle

overgrep innen kirken. Jo mer problemet tas opp og settes under lupen, jo mer sannsynlig er det at kirken vil gå over fra å være en del av problemet til å bli en del av løsningen på den epidemi av sexovergrep vi faktisk har her i USA, hvor 20 prosent av kvinnene og 15 prosent av mennene angir at de er blitt seksuelt misbrukt som barn, og hvor ca. 80 prosent av ofrene sier det er medlemmer av deres egen familie som er overgriperne. ●

«Kirken er blitt tvunget til å stå offentlig til rette fordi den stadig forflyttet overgripende prester til nye sogn, og fordi den ga ofrene en heller barsk behandling,» skriver Andrew Greeley, jesuitt og professor i sosiologi, i ukemagasinet *America*. «Rapporten fra The National Review Board er en detaljrik analyse av den kansli/bispekontorkultur som skapte krisen: unngå skandale, beskytt prestekolleger, gi brødre på villspor nok en sjanse, tilgi synd, beskytt kirken mot skandaler, unngå dyre rettstvister, straff dem som hevder at misbruk har skjedd, vis til rapporter fra psykiatere som mener misbrukeren trygt kan fortsette i ny tjeneste, sørg for å etablere prosedyrer hvor prester fra din egen 'stall' har kontrollen, benekt – selv overfor deg selv – at noen form for misbruk har funnet sted.»

Greeley noterer videre at «de av oss som kjempet mot denne kanslikulturen, kjenner den bare så altfor godt – den arrogante holdning at 'vi' vet hvor sannheten ligger, og at 'vi' handler rett, selv når de åpenbart ikke gjør det. Godt at alt dette nå er avslørt. The National Review Board er drepene i sin kritikk av de råd biskopene fikk av sakførere (både kirkelige og andre), av psykiatere og psykiatriske institusjoner, særlig sistnevnte, som forsikret biskopene om at tilbakefall kunne kontrolleres. Alle disse konspiratorene forsynte biskopen med de råd han ønsket å høre, og ikke de advarsler han ikke ønsket å høre.»

Rådet mener «disse kriminelle og syndige handlemåter bør få konsekvenser for den involverte biskoper», skriver Greeley. «Også de som ble utnevnt til biskoper eller forfremmet til høyere stillinger etter at de gikk god for å la overgriperne få komme tilbake til aktiv

tjeneste og godkjente hårde juridiske prosedyrer (til tross for at Vatikanet burde kjent til deres fortid), bør fjernes fra sine stillinger. Hvis ikke hierarkiet ordner opp i eget hus, vil det aldri gjenvinne tilliten.» Et av de tiltak The National Review Board foreslår er at legfolk får delta i valget av biskoper. «En slik strategi,» skriver Greeley, «ville gjeninnføre de normer pavene Leo den store og Gregor den store forordnet: at biskoper skal velges av bispedømmets prester og godkjennes av folket».

The National Review Board består av «svært solide menn og kvinner som ikke så lett gir seg», skriver Greeley. «Når biskoper velger legfolk til å sitte i en eller annen komité, velger de gjerne sine egne folk, ettergivende og ærbødige mennesker. Biskop Wilton Gregory – bispekonferansens formann og etter mitt syn helten i denne historien – brøt med disse reglene og valgte personer til dette rådet som mange av hans bispekolleger neppe vil tilgi ham. Man kan undres om rådet har en fremtid. Dets ærlighet og integritet har ikke vunnet dem mange venner blant biskopene. Det aner meg at vi vil se forsøk på å avskaffe rådet eller erstatte det med mer føyelige medlemmer.»

(Et P.S. fra St. Olavs redaksjon: Under sitt møte i juni fornyet bispekonferansen rådets mandat og bestemte også at rådet, sammen med biskopens Ad-hoc-komité om sexovergrep, skal se nærmere på årsaker og sammenhenger knyttet til sexovergrepene. Biskopene gikk også inn for samarbeid med John Jay College of Criminal Justice om det store statistiske materialet som foreligger for rapporten for perioden 1950-2002.)

‘ora et labora’ – bønn og arbeid

AV BISKOP GERHARD GOEBEL

En notis i forrige St. Olav fortalte at den 5. september ble det første cistercienserkloster i Nord-Norges historie innviet: «Fjordenes dronning», «Monasterium Reginae Aestuariorum», i Lofoten. Mer ble det dessverre ikke plass til i den omgang; her følger den glade preken Tromsø Stifts biskop Gerhard Goebel holdt ved denne historiske innvielsen.

Med stor glede har jeg imøtesett denne dagen hvor Storfjord gård igjen skulle bli et munkekloster. Det var vel i trettiårene av det forrige århundre at Kirken overtok denne gården, og prestene av Den hl. familie kom til denne gården og bygget kapell og huset her og dannet et klosterfelleskap. Den annen verdenskrig førte til store forandringer, og klosteret ble nedlagt. Gården ble drevet av private personer, og i de siste 23 år har familien Johansen med stor personlig innsats drevet Storfjord gård. Det har vært en drøm for de gamle prester, særlig for pater Rusche, at Storfjord gård igjen skulle romme et klosterfelleskap. Jeg personlig delte nok denne drømmen, men så ingen mulighet til snarlig etablering av et nytt kloster her i Lofoten – inntil for noen år siden da pater Wojciech i Hammerfest bragte meg i kontakt med cistercienserklosteret Jędrzejów i Polen.

Jeg var veldig glad da abbeden og munkene ble interessert i å komme hit for eventuelt å grunnlegge et klosterfelleskap her i Lofoten. Særlig glad ble jeg for å få hit et kontemplativt klosterfelleskap. Moderklosteret som våre munkes kommer fra, er det eldste cistercienserkloster i Polen, grunnlagt på St. Olavs tid, et kloster med mange århundres tradisjon som skal videreføres her i Lofoten. Det er forresten ikke første gang at cisterciensere kom til Norge. Klosteruinene på Tautra er fortsatt tause vidner om et cistercienserkloster i den tidlige Norgeshistorien. Det er med stor glede at tradisjonen også der tas opp, og at det der bygges et nytt cistercienserkloster av den kvinnelige gren, med cisterciensnonner fra Amerika.

Det er derfor med stor glede at vi nå får et munkekloster i vårt stift. Det kontemplative element er av stor viktighet i vår Kirke. Selv om cisterciensermunkene med tiden vil overta enkelte sjelesorgsoppgaver i vårt stift, er sjelesorgen ikke deres første arbeid. Det primære for dem er arbeid og kontem-

plasjon, «ora et labora» - «bønn og arbeid». Det benediktinske ordensideal gjelder også for cisterciensere. Som prester vil de selvfølgelig være åpne for å ta imot mennesker som i forskjellige religiøse anliggender og spørsmål måtte henvende seg til dem. Deres gudstjeneste og tidebønn vil være åpen, slik at den som ønsker det, kan få delta.

Med sin bønn og sitt arbeid skal munkene etterfølge Kristus i hans bønn og kontemplasjon, en livsform som dessverre ikke finnes i Den norske kirke, men som er en kraftkilde for hele Kirkens vekst. Derfor anser jeg det av stor betydning at denne siden av Kirkens liv nå representeres her av munkene i Lofoten.

Vi husker fra evangeliene Jesu besøk hos Marta og Maria i Betania. Marta var opptatt med mange ting for å tilberede et måltid for Jesus og hans disipler. Maria satt ved Jesu føtter og lyttet etter hva Herren hadde å si henne. Litt irritert henvendte Marta seg til Herren: «Herre, bryr det deg ikke at Maria lar meg jobbe alene, si til henne at hun hjelper meg.» Jesu svar er nok forbausende for mange: «Marta, Marta, du strever med så mye, men bare en ting er nødvendig. Maria har valgt den beste delen. Den skal ikke tas fra henne.»

Kirkens oppgaver er å hjelpe mennesker i Jesu etterfølgelse. Det skjer ved å forkynne Jesu budskap og ved å leve slik som Jesus selv gjorde: «Jeg må alltid være i det som er min Fars hus.» Jeg er veldig glad for at Kirken i Nord-Norge ved sine klostre representerer begge sider av Jesu liv, den aktive og den kontemplative.

Den kontemplative side ved Jesu liv etterleves særlig i karmelittklosteret i Tromsø og av cistercienserne her på Storfjord. Klosterlivet i Tromsø hos karmelittene og her i Storfjord av cistercienserne skal minne oss alle om at vi med vårt hjerte og våre tanker må være hos Herren. ●

PAVEBREV OM EUKARISTIEN: «BLI HOS OSS, HERRE»

Mane Nobiscum Domine, «Bli hos oss; Herre», er innledningsordene (og etter romersk tradisjon også tittelen) på det nyeste skriv fra pave Johannes Paul II, et apostolisk brev om det «eukaristiske år» paven har utropt: Den Eukaristiske Kongress i Mexico i oktober markerte begynnelsen på 'året', som avsluttes i oktober 2005 med bispesynode om eukaristien.

«Bli hos oss, Herre,» lød oppfordringen fra de to disiplene til den fremmede de møtte på veien til Emmaus, og «bildet av disiplene på vei til Emmaus er passende veiledning for et år hvor kirken særlig skal søke å leve den hellige eukaristiens mysterium», skriver paven. Han minner i det 32 sider lange brevet om at «brødsbrytelsen alltid har vært sentrum i kirkens liv», og oppfordrer de lokale kirker verden over til å fremme ærbødig og verdig messefeiring, styrke andaktsformer som eukaristisk tilbedelse og øke forståelsen for Kristi «reelle nærvær» i eukaristien. Jesus er «verdens lys», og eukaristien er «lysets mysterium», skriver paven, «men hva betyr dette, og hvilke implikasjoner har det for den kristnes liv og spiritualitet?» *Det* søker *Mane nobiscum domine* å svare på ut fra Det 2. Vatikan-konsils nyorientering og pavens egne skrifter.

Eukaristien er sentrum i det kristne liv, den gir åndelig energi og inspirasjon som den troende må ta med seg ut i hverdagen. «Måtte denne påkallelse/bønn gjenlyde i hvert eneste kristent fellesskap: at de troende, som 'i brødsbrytelsen' gjenkjenner den oppstandne Kristus, må vitne om ham gjennom å vise konkret neskekjærlighet,» skriver paven. Dagens verden er «sønderrevet», og «terrorens spøkelse og krigens

tragedie preger det nye årtusen»: «Mer enn noensinne er det de kristnes kall å leve eukaristien som et lærested, en 'skole' i frendens sak». Fordypelse i eukaristien vil bidra til å forme mennesker som vil skape «en dialogens kultur» og fellesskap på alle plan, politisk og samfunnsmessig, skriver paven.

Eukaristien bør også føre til større nærhet til de fattige fordi den uttrykker Kristi «ekstreme form for kjærlighet». Tjeneste må erstatte dominans som det grunnleggende prinsipp for mellommenneskelige relasjoner, skriver paven. Som oppfordrer til aksjoner på lokalplanet som uttrykk for spesiell solidaritet med fattige og nødstedte. «Jeg tenker,» skriver paven, «på det sultens drama som piner hundrevis av millioner av mennesker, sykdommene som utviklingslandene hjemses av, de eldres ensomhet, de arbeidsløses nød og immigrantenes tunge lodd.»

Eukaristien bør ferles med ekte omsorg for at sangen og den liturgiske musikken «svarer til» det hellige som feires. Både «stemme og gester, holdning og fremtreden» må brukes slik at det styrker opplevelsen av Jesu faktiske nærvær. Paven understreker at eukaristifeiringen også må gi plass for stillhet, og håper «Jesu nærvær i tabernaklet må bli en slags magnetisk pol som trekker til seg stadig flere sjeler», et sted hvor man «føler Jesu hjerte banke»,

«Vi ikke må være engstelige for å snakke om Gud og stolt vitne om vår tro», skriver paven og forsikrer at en «eukaristiens kultur» fremmer en dialogens kultur... Det er feilaktig å tro at enhver henvisning til tro på en eller annen måte undergraver sta-

tens og de sivile myndigheters rette autonomi, eller at tro skulle oppmuntre til intolerante holdninger. Hvis historien viser at troende har begått feil på dette området, slik jeg har vedkjent i forbindelse med 2000-årsjubileet, skyldes feilene ikke 'de kristne røtter', men at de kristne ikke har vært trofaste mot sine røtter. Den som har lært å si 'takk' slik den korsfestede Kristus gjorde, kan nok ende opp som martyr, men aldri som forfølger.»

Et oppfølgende skriv fra *Kongregasjonen for gudstjenestefejring* om *Det eukaristiske år: Henstillinger og forslag* går konkret til verks. Bispekonferansene oppfordres til egne 'brev' med særlig vekt på lokale «problemer» som «prestemangel, 'ledet' hos prestene i forhold til betydningen av den daglige messe, misnøye med søndagsmessene, 'skrinlegging' av eukaristisk tilbedelse». Biskopene må se til at messer som overføres i radio- og TV, ikke inneholder «tvilsom praksis» eller «overdreven vekt på det showmessige». Det oppfordres til nasjonale eukaristiske kongresser.

Menighetene bør vise særlig omtanke for de 'steder' hvor eukaristien oppbevares, d.v.s. tabernakler og sakramentskapeller. Liturgikommisjoner bør gjenopplives eller utvides, og musikken vies spesiell oppmerksomhet. Katekesen bør legge særlig vekt på hva det vil si å gå i kirken, inkl. grunnleggende ting som å knele foran stedet hvor sakramentet oppbevares (og ikke generelt i retning alteret). Folk bør lære om sin egen menighet, tenke over kunstens plass i menighetssammenheng, lesepultens, tabernaklets og korets 'design', og hvordan liturgiske bøker og «andre synlige tegn på det usynlige» er utstyrt. ●

bok- omtale

GUD – fjern eller nær?

John Bowker:

Gud - en historisk fremstilling
Andresen og Butenschøn 2003

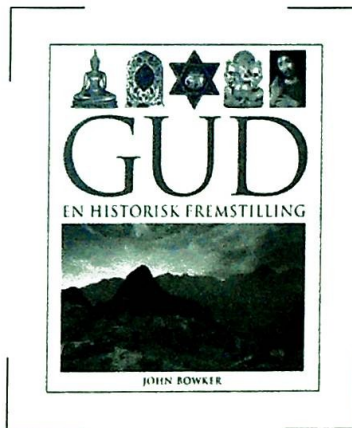
Heldigvis, spørsmålet over disse linjer får et enkelt svar: «Menneskets søken etter Gud har alltid vært Guds søken etter mennesker, men på måter som respekterer og støtter deres frihet.» Og i bakgrunnen synger trøstens ord fra evangelisten Johannes: «Kjærligheten er ikke det at vi har elsket Gud, men at han har elsket oss.»

Professor *John Bowker* hjelper oss enda et skritt på den livsnødvendige erkjennelsens vei. I sin (hittil) siste bok på norsk – *Gud - en historisk fremstilling* – konkluderer han med å fremheve bønnens plass i tilbedelsen: «All bønn er en kjærlighetshandling som svar på kjærlighet: Du kjenner meg. Hjelp meg å kjenne deg!»

I et samarbeid mellom forlaget Andresen & Butenschøn og Det Norske Bibelselskap ble i 2001 prof. Bowkers *Den fullstendige bibelhåndboken* tilgjengelig. Sist høst kunne forlaget følge opp med nye 400 unike sider – enkelt sagt, til veiledning og trøst. *Gud - en historisk fremstilling* er også breddfull av illustrasjoner, fotografier, kart og tidstabeller, kombinert med utdrag fra de mange tiders hellige bøker og filosofiske verk. Om en skulle lete etter 'årets vakreste bok' (om ikke den viktigste..), vil de to utgivelsene utvilsomt score høyt!

Trygg veileder

John Bowker har posisjon som skolert akademiker, med et imponerende CV: professor i religiøse studier ved Lancaster University og dekanus ved Trinity College, Cambridge. Han er æreskannik ved Canterbury-katedralen, i tillegg til flere års tjeneste også ved

amerikanske universiteter. Med bakgrunn i sitt omfattende forskningsarbeid og et imponerende faglig nettverk, fremstår han som en trygg veileder, kjent for en imponerende liste kresne utgivelser innen det religionspedagogiske feltet.

I sin leting etter de første tegn på Guds nærvær (eller menneskenes streben etter å minske avstanden til ham), søker Bowker dokumentasjon fra naturreligionene. En tankevekkende tidslinje fører til oversikt over symboler og tegn, ritualer, myter, former for offer og forsakelse. På denne, bokstavelig talt rikt illustrerte, bakgrunn risser Bowker så sitt hovedmønster, med referanse

først til «Indias religioner», der nest «Asias religioner», for så (kanskje overraskende for mange?) å gi en bred, tre-delt presentasjon av det han kaller «Abrahams religioner»: jødedommen, kristendommen og islam. Og hele veien med en forbilledlig ydmyk holdning – «.. alle beskrivelser av Gud er nødvendigvis tilnærmede, foreløpige, feilbarlige og for det meste gale. Men de peker ikke desto mindre mot den ene som fremkaller disse ordene og bildene, men som likevel er utenfor det verbale garnet vi prøver å fange vår fisk i. *Deus semper maior*. Gud er alltid større».

En kvalitetsbok som denne (400 s. i storformat), forutsetter et bredt internasjonalt samarbeid, både faglig og forlagsmessig. John Bowker takker innledningsvis sin britiske forlegger gjennom flere tiår – Dorling Kindersley – inklusive de mange skolerte fag- og kunstredaktører. Som norsk leser, er det tilsvarende gledelig å takke Andresen & Butenschøn for en bevisst og (urvilsom!) krevende satsing på tilrettelegging for vårt hjemlige marked. Her er en sjelden kilde til innsikt og inspirasjon. En fyldig stikkordsliste øker bruksverdien, i tillegg til en omfattende bibliografi, med referanse til et bredt utvalg støttelitteratur. Norsk redaktør har vært Merete Røsvik Granlund, med Sigurd Hjelde som fagkonsulent.

John Bowker, som utmerker seg ved en enkel, til tider poetisk form, minner til slutt om billedkunstneren Rodins «Katedral»:

«Bønn er, min tålmodige Herre, jeg som strekker meg mot deg og ditt uendelige arbeid med å skape kjærlighet av liv. Skap denne kalde leire om til et slikt kunstverk, at det får hvile i deg.»

Reidar Husebye

Redelig om døden

Unni Ranheim:

*På talefot med døden –
beretninger om livet*
Uranus Forlag 2004

Forfatteren er frilansjournalist som har arbeidet meget med helsefaglig stoff. Hun har samlet materiale til denne boken med den gode hensikt at det skal bli lettere å snakke om døden, et vanskelig tema. Femten mennesker har skrevet om sine egne erfaringer om død, tap og sorg. De er alle svært forskjellige. Noen hadde eller fikk en gudstro, andre ikke. Én forteller hvordan hans buddhistiske tro og kunnskaper om buddhistiske ritualer lettet de vonde periodene. Mange føler at den døde er fortsatt nærværende og gjør seg tanker om hva som møter en på den andre siden. Historiene er tydeligvis plukket ut med nennsom hånd. Fordi de er så forskjellige, vil vel alle finne noen som griper og andre som ikke berører. Mange forteller om hvordan livet på mange måter ble rikere i den vonde tiden før sykdommen endte i død: bagateller ble bagateller, det ble en anledning for pårørende til å komme hverandre nærmere.

Én beretter om hvordan et barn som fikk vite (av legen) at det skulle dø, reagerte voldsomt og lukket seg helt inn. For en som har erfaring for at sannheten i slike situasjoner kan være mer befriende enn tausheten, vil jeg helst tro at det var måten budskapet kom på som ga denne uheldige reaksjonen. Men varsomhet og respekt i slike situasjoner er så nødvendig, og det er nyttig å bli

minnet om hvor galt det kan gå.

Mellom de personlige fortellingene har flere av våre mest erfarne og kloke medmennesker skrevet meget tankevekkende kapitler. Fransiskanerpater Ronald Hølscher er først ut med et usigelig trøstende kapittel «om at det er håp for alle mennesker». Inge Eidsvåg gir som så ofte ellers noe positivt og skriver om «gleden i det nære». Inger Westbye øser av Fransiskushjelpens erfaringer og sykehusprest Alf Kristian Bjørkli skriver om «livssyn som kolliderer».

Mellom kapitlene er det kjente perler fra litteraturen, både norske og utenlandske. Jeg skjønner ikke helt hvorfor «Solsangen» av Frans av Assisi gjengis i svensk, svært omarbeidet versjon, men dens budskap tåler vel også det.

Illustrasjonene er helsides og mange, men de fleste virket for meg vage og uklare i sitt budskap.

Hvem er denne boken for? Jeg vil tro at grupper som arbeider med temaet vil ha utbytte. De øverste klasser i skolen kan ha stor

nytte av å bruke enkelte kapitler som samtalegrunnlag. Nære og muntlige beretninger om sorg, tap og død er nok det som gjør

mest inntrykk og kanskje kan påvirke våre holdninger. Men det er også meget tankevekkende å lese slike beretninger.

Denne boken er redelig og har mye vakkert i seg.

Helene Pande

DELTE MENINGER OM LITTERATURPRIS

At årets Nobelpris gikk til østerrikske Erfriede Jelinek overrasket det heller uforberedte norske litterære establishment, som stort sett vendte tommelen ned til Svenska Akademiens valg. «Kan forklaringen være så enkel at det er altfor få som leser tysk?» undrer Jahn Otto Johansen på kommentar plass i Aftenposten. Og viser til nesten entydig positiv mottagelse i kontinental europeisk sammenheng. Misnøye fra «østerrikske høyrepopulister som Jörg Haider i spissen» er forståelig: «Hun har tatt det farlige Haider-fenomenet på kornet i ett av sine skuespill», skriver Johansen

I Akademiens begrunnelse heter det bl.a. at Jelinek får prisen for «den musikalske strøm av stemmer og motstemmer» i hennes verker. Her hjemme sier teaterviter Therese Bjørneboe at det hun kjenner av Jelineks produksjon «er sårt, morsomt, nådeløst og selvkritisk». Selv sier Jelinek at «på grunn av min familiehistorie (faren var tsjekkisk jøde) ble jeg forpliktet til å skrike ut straks jeg møtte totalitære eller autoritære tendenser».

Stilmessig er Jelinek blant de beste i Europa; hennes språk er bitende skarpt og mangler ikke smakløse obskøniteter, mener Vatikan-avisen L'Osservatore Romano. Tonen i hennes bøker, hennes synspunkter på det politiske og samfunnsmessige område og hennes sammenkobling av menneskelig seksualitet med patologier, makt og vold, gjør at hun stadig beveger seg nær en «absolutt nihilisme», mener avisen.

AFTENPOSTEN / CIG

SØSTER MARIA CAROLINE THIEMANN

IN MEMORIAM

Født: 30.12.1912 i Althausen/
Osnabrück/Tyskland.

Død: 23.08.2004 i Oslo, på St.
Josephsøstrenes Hjem

Sr. Caroline inntrådte i 1939 hos St. Josephsøstrene av Chambéry, den Norske Ordensprovins, i en alder av 27 år. Norge var ikke fremmed for henne: Hennes eldre søster, sr. Emiliane, var blitt St. Josephsøster i 1931. I 1944 avla sr. Caroline evige løfter på St. Josephs Institutt i Oslo.

Hun ble utdannet til sykepleier i 1941-44 og virket ved Vor Frue Hospital helt til 1974, fra 1967-74 som hospitalets forstanderinne. I 1974 var hun sykepleier ved Grefsen Nerveklinikk, så ble hun forstanderinne ved St. Josephs Hospital i Halden og i 1980 forstanderinne for søsterkommuniteten der. St. Peter menighet i Halden sto hennes hjerte særlig nær. I 1983 flyttet hun til Snarøya og var forstanderinne for kommuniteten som siden flyttet til «låven» på Grefsen, der hun var forstanderinne frem til 1992. I ti år ledet hun en rosenkransgruppe som fremdeles møtes regelmessig til bønn og åndelige samtaler. De siste ti årene tilhørte hun den store kommuniteten i St. Josephsøstrenes Hjem på Grefsen.

Utvalgte setninger fra Ordspåkenes bok (31,ff) passer godt på vår kjære sr. Caroline:

Styrke er beltet hun har om livet, hun legger kraft i armene. Hun merker at hennes arbeid lykkes, hennes lampe slukker ikke om natten.

Hun åpner hånden for dem som lider nød. Kommer det snø, er hun ikke redd for huset, for hele hennes hus er dobbelt kledd.

Kraft og verdighet er hennes

drakt. Hun taler klokt når hun åpner munnen og vennlig rettledning har hun på tungen.

Hun ser etter hvordan det går i huset, og spiser ikke brød hun har vunnet i latskap.

Sr. Caroline var en lederskikkelse og en av de store kvinner som har satt sitt preg på Vor Frues Hospitals virksomhet. Hvem hadde trodd at hun, som gruet for å sette en eneste sprøyte, ble en utmerket operasjons-

og oversykepleier? Hun led til tider under de trange økonomiske kår som St. Josephsøstrene opplevde på hospitalet. Det blir fortalt at hun ikke visste hvordan hun skulle betale lønningene til de ansatte. Da viste hun sin store tillit til Guds forsyn og ba og ba, og pengene kom slik at alle fikk sin rettferdige lønn. Hun var en sterk kvinne med en urokkelig tillit til Gud.

I sin tid på hospitalet var sr. Caroline også leder for de unge søstre og derved med på hele provinsens utvikling og på opplæring i klosterliv av mange, særlig sykepleiere. Hun var eksemplarisk, krevde ikke noe av andre som hun selv ikke kunne leve opp til. Med stor respekt møtte hun sine medmennesker, var alltid skvær, man

visste hvor man hadde henne. Noe sr. Caroline kunne, var å skape en atmosfære hvor alle trivdes, og dette kom godt med både som leder for de unge søstre og som forstanderinne. Til tross for at hun til tider kunne virke streng, visste alle at hun hadde et hjerte av gull. Med en positiv natur og jevnt humør tok hun ofte initiativ og hadde mye energi og fikk tingene unnagjort. Da hun ble eldre, var det hennes store hobby å brodere de nydeligste duker til julebasaren på Grefsen.

Hun hadde disiplin og god struktur på sin egen hverdag helt opp til 92 år. Selv i sin høye alder var hun våken for det som skjedde i kirke og samfunn. Hun hadde god kontakt med våre nye medlemmer og var interessert i alle prosjekter som ble iverksatt: sykepleie på hjul, den kommende verdens ungdomsdagen i 2005, kallspastoral og lærere på St. Sunniva skole hørte til hennes forbønnsliste.

Hennes dype tro hadde røtter i Guds store barmhjertighet. Hun selv var «barmhjertig og ydmyk av sinn», et dypt troende menneske som tjente Herren i trofasthet. Vår Herre hentet henne hjem til seg under kommunionen i kommunitetens messe. Hun trengte ikke mer å motta ham, Herren selv hadde hentet henne og tok henne hjem til seg.

Hun var høyt aktet og elsket av mange mennesker, og særlig blant sine egne medsøstre. Vi savner vår kjære sr. Caroline og føler stor takknemlighet overfor henne og overfor Gud som ga henne som gave til vår provins.

Måtte hun hvile i fred!

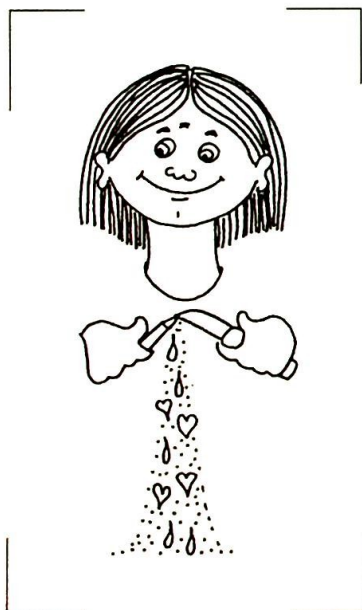
St. Josephsøstrene

EN TEGNER TIL MINNE

Sigrid Gellein Holm – St. Olavs trofaste og humoristiske «dann und wann»-tegner – er død, 62 år gammel. Om navnet tør være ukjent for de fleste lesere – signaturen S.G.H. ble diminutiv på trykk og var gjerne påpasselig gjemt i helheten – vil mange nikke gjenkjennende til hennes strek. Noen 'streker' er blitt gjengangere, som spal-
tisten *Observatorias* logo, 'skri-vedamen' som ikke helt vil vise hva hun driver med.

Ellers var det helst 'leilighetsstreker' Sigrid – til daglig elsket altmuligmediemenneske ved Skådalen Kompetanse-

senter (for hørselshemmede og døvblinde) i Oslo – bidro med i St. Olav. «Jeg kan ikke love noe, men skal prøve,» var det vennlige omkvad når en stresstet redaktør kort før ting skulle i trykken ringte og spurte om tegneren kunne tenke seg... og sånn og slik var teksten...? Og det kom alltid noe i kassen i tide, et tegnet poeng, ikke garnityr, det 'satt': et vennlig 'punch', et forfriskende sukk, et 'skeivt' blikk, et tankevekkende punktum eller utfordrende spørsmålstegn.. Hvor mye tid som lå bak, kan man bare ane; kjærligheten, humoren, rausheten derimot er åpenbar. Hennes blikk og strek er klar og konsis, konturene skarpe, alt er på plass inntil minste uryddige hårstrå – men *tonen* er aldri skarp eller bitende, til nød smilende provoserende. Da St. Olav hedret Frelsesarméen ved et rundt jubileum, kom det raskt og sjarmert tilbake: Kunne de få bruke vår tegners deilige lille armé i sitt blad?

Hun satt i en årrekke og inntil det siste i styret for Norges Katolske Kvinneforbund (det var der jeg ble kjent med Sigrid) og boltret seg i forbundets NKKF-Nytt Hun elsket den kirke hun konverter-

te til, men var ikke blind for dens mer unødige særegenheter og skjønnhetsfeil. Hennes «kirkestrikkedame» – tegnet for St. Olav og ikke tilgjengelig til allmenn bruk! – tør bli en klassiker! Og hennes forslag, ett av flere, til logo for leserbrev til St. Olav, kan stå som minne over henne selv: Uansett hvor mye hun spisset sin blyant, ble den aldri et sårende våpen! Smilet og kjærligheten seiret.

Takk, Sigrid. Det er smilet i ditt vesen og din strek vi vil huske.

Og tegneblyanten bak øret.

UKJ

R.I.P.

Vår kjære
søster Sr Vinfrida Lambooy
født 18. november 1909,
døde 16. september 2004.

Bergen, Marias Minde
St Franciskus-søstre

R.I.P.

Vår kjære
søster Sr Constanse van Laak
født 28. juli 1918,
døde 24. september 2004.

Bergen, Marias Minde
St Franciskus-søstre

*Hos Herren er
barmhjertighet
og hos ham er
forløsningens fylde.*

Salme 103 (102)

presse- klipp

NY PAVELIG NUNTIUS FOR NORDEN

Erkebiskop Giovanni Tonucci har overtatt som paveelig nuntius og derved som Vatikanets representant i forhold til bispedømmer og regjeringer i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Tonuccis forgjenger, erkebiskop Piero Baggio, som ble utnevnt i 1999, har trådt tilbake av helsemessige grunner. Tonucci, som i tillegg til morsmålet italiensk, taler engelsk, fransk, portugisisk og spansk, har bl.a. vært nuntius i Bolivia og har senest tjenestegjort i Kenya. KO

OM TRO OG REGLER

«Mange synes de er for gode til å være sammen med andre kristne,» skrev Billy Taranger, rektor ved baptistenes teologiske seminar, nylig i Korsets seier, som utgis av pinsebevegelsen. «I Sør-Afrika utviklet man apartheidpolitikken. Politikerne ble støttet av den reformerte kirken som fant skriftsteder i Bibelen for at det var riktig å ikke blande seg med andre raser/sorte. Det er noen kristne som ikke vil være med i Norges kristne råd fordi katolikkene er med. Og katolikkene på sin side vil ikke sitte ved samme nattverdsbord som protestanter. Og mange menigheter krever at nye medlemmer må være døpt på en spesiell måte før de man bli medlem av menigheten. Det er ikke nok å bekjenne troen på Kristus, vi setter opp ufravelige regler

som for mange blir en uoverkommelig mur,» skriver Taranger.

KORSETS SEIER

KREVER LOJALITETSED

Seks legfolk i bispedømmet Baker i Oregon, USA, har frasagt seg sine kirkelige verv fordi den lokale biskop krever at kirkelige medarbeidere, fra kateketer og 'lektorer' til kommunionsutdelere og kantorer, innen april neste år undertegner en tosidert «Personlig troserklæring» om indre tilslutning til kirkens lære om bl. a. abort, prevensjon og homoseksualitet. Bakgrunnen er, forklarer biskop Robert Vasa i et hyrdebrev, at man i dag «dessverre ikke alltid kan regne med» slik tilslutning. Han har opplevd, sier Vasa, at det reageres og skaper forvirring når personer med et kirkelig verv handler eller har synspunkter i strid med kirkens lære.

Vasa knytter an til Jesu fordømmelse av dem som «blir årsak til fall for en av disse små» (Matt 18,5-7), ord som i det siste særlig er blitt knyttet til presters overgrep mot barn. På det området har USAs biskoper vist «for stor overbærenhet med feilende prester», men det finnes, sier Vasa, «andre og mer subtile former for biskoppelig unnfalighet som innebærer potensiell fare for barn»: Å la trosvitner være årsak til «skandale, falsk lære, dårlig eksempel og lignende». Slikt kan skade barn «ikke bare følelsesmessig og fysisk, men først og fremst

åndelig». Det som har overrasket ham mest, sier Vasa, er ikke oppsigelsene, men at noen har gått offentlig ut med saken; det normale bør være litt mer ydmykhet når man er uenig i kirkens lære.

THE TABLET

BLI I IRAK!

Bli i landet og bidra til å skape fred! Det er formaningen patriarken av Bagdad gir sin hjord etter gjentatte bombingene av kirker og utdeling av løpesedler med klar melding om at kristne bør forlate landet. Ifølge nyhetsbyrået Fides er 88 kristne blitt drept i bombeaksjoner i Irak siden april 2003, tallet på sårede er adskillig høyere. Bombeanslagene nå i oktober har bl.a. ført til at den kaldeiske kirken midlertidig har utsatt sin synode. Irak har ca. 800.000 kristne, d.v.s. 3% av befolkningen, men flere hundre tusen skal ha flyktet siden USAs invasjon. Patriark Emmanuel Dely er leder for de kaldeiske kristne, som er unierte med Roma, og som utgjør 70% av Iraks kristne.

«Det synes klart at disse angrepene skjer for å hindre kristne av alle riter i å delta i feiringen av søndagsliturgien,» sier en Romabasert representant for den kaldeiske kirke. Han mener angrepene utføres av «mørke krefter utenfra, ikke av irakere. Irakiske muslimer angriper ikke sine kristne brødre».

I et program på TV-kanalen Al-Jazeera anklaget imam Mu-

ammed Bashar Al Fayyaadh de kristne for ikke å ha protestert mot USAs angrep på moskéene i Ramadi i Vest-Irak. Patriark Delly på sin side viser, ifølge AsiaNews, til at terrorister også har angrepet moskéer, og understreker at «vi må samarbeide for å bygge fred og velferd i landet vårt... som jo også er vårt hjemland, så hvorfor skulle vi forlate det?» ZENITH

SPANIA: KATOLSK MISNØYE
«Jeg kjenner mange spanske katolikker som ved valget i mars stemte for den sosialistiske kandidaten Jose Luis Rodriguez Zapatero, bakgrunnen var den konservative statsminister Jose Maria Aznars støtte til USAs invasjon av Irak,» noterte John L. Allen nylig i National Catholic Reporter.. «Selv om Zapatero hører til på venstresiden, mente mange katolikker at hans klare standpunkt for en fredelig løsning på Irak-konflikten og hans sterke sosialpolitiske profil stod katolsk tankegang nærmere enn Aznars mer stridbare stil. Selv blant medlemmene av den konservative katolske organisasjonen Opus Dei skal oppslutningen om Zapatero, ifølge en representant for Opus, ha vært rundt 60%,» skriver Allen.

Men etter noen måneder med Zapatero som statsminister, tør en del av hans katolske støttespillere være blitt noe betenkt, skriver Allen. Regjeringen har liberalisert skilsmiselloven, vil ha slutt på religionsundervisning i skolene, vil liberalisere abortloven og gi

homofile rett til å inngå ekteskap og adoptere barn. Dertil: Statlige bidrag til den katolske kirke bør halveres og kristne symboler som krusifikser bør ikke få henge på offentlige steder som skoler, fengsler og militærforlegninger. «Alt dette er kanskje ikke så voldsomt overraskende, den spanske venstresides bitre minner fra Franco-tidens 'nasjonale katolisisme' tatt i betraktning,» skriver Allen. «Men det viser vel også at den katolske kirke ikke helt føler seg hjemme hverken på høyre- eller venstresiden i dagens sekulære politiske systemer. «

Den spanske bispekonferanse har flere ganger gitt uttrykk for misnøye med regjeringen Zapatero, og lovforslaget om ekteskap for homofile fordømmes i sterke ordelag, melder Catholic Herald. Kirken har ikke noe imot homoseksuelle, men ekteskap mellom to mennesker av samme kjønn er umulig, ifølge kirkens lære. Å legalisere homoekteskap er som å «påtvinge samfunnslegemet et virus, noe som vil ha negative virkninger for samfunnslivet», uttalte en talsmann for bispekonferansen i TV.

Oppslutningen om kirken er synkende i det tradisjonelt svært katolsk Spania: Ifølge spørreundersøkelser går ca. halvparten av katolikkene nesten aldri i messen, en tredjedel sier de ikke er religiøse. NCR/CATHOLIC HERALD

OM FRIE VALG OG DEMOKRATI
Frie valg er ikke ubetinget det første skritt for å føre et land som

Irak inn i den frie verden. Det mener lord Ralph Dahrendorph, medlem av det engelske overhuset. Valg kan også vise seg å være til hinder når, som i Irak, gamle etablerte grupper – kurdere, shiitter, sunni – og klaner kappes om makten sentralt. «Historien lærer oss at valg ikke skaper noe demokrati. Valg er en bekreftelse på at forutsetningene for en demokratisk ordning er til stede. Følgelig er valg ikke det første skritt i demokratiseringsprosessen, men snarere det siste...»

Viktigere enn valg er ordnede territoriale forhold og sikkerhet, særlig da rettssikkerhet, innføring av en viss grad av 'rettsstat', slik f. eks. Atatyrk i sin tid gjorde i Tyrkia, påpeker Dahrendorph.

ALGERIE: RELIGIØS TURISME
Etter den årelange og skitne borgerkrigen i Algerie, en krig hvor også kirken stadig var offer for anslag fra islamistiske terrorister – mange vil huske de seks trappistmunkene som ble myrdet i 1996 i Thibirine i Atlasfjellene – begynner nå turistene å komme tilbake til landet, turister som ønsker innsikt i nordafrikansk kristendomshistorie. Det forteller biskop Henri Tessier av Alger til Vatikankradioen. «Det dreier seg om en bestemt form for turisme: turisme ut fra religiøs interesse. Det dreier seg for eksempel om en slags gjenoppdagelse av Sahara i Charles de Foucaulds fotspor. Og rundt Hippo dukker det nå opp mennesker som interesserer seg for den hellige Augustin. Mange europeere, fremfor alt franskmenn, som tidligere har bodd i Algerie, kommer hit som turister og søker naturlig nok kontakt med oss kristne. De ønsker å knytte an til sin fortid.» CIG

KIRKESTEVNE PÅ GRAN – OGSÅ I 2005

Kirkelig Fornyelse innbyr til det årlige Granstevnet 7.-9. januar 2005. Årets stevnetema er *Den gode hyrde og hans rost*. «Vi spør etter en kirke som kan og vil bevare oss i Sannheten, verne oss mot frafall og styrke vår kristne identitet,» heter det i innbydelsesbrosjyren. Som foredrags- og seminarholdere kommer førsteamanuensis Gunnar Johnstad, høyskolelektor Jan Rantrud og professor Ola Tjørhom. Stevnet har et rikt gudstjenesteliv i de to søsterkirkene på Granavollen. Stevnet er de siste årene blitt økumenisk. Fjorårets stevne samlet om lag 150 deltakere. For program: unnel@online.no

**«KOMPENDIUM OM KATOLSK
SOSIALLÆRE» UTGITT**
For første gang har Den hellige stol utgitt et «kompendium om

den katolske kirkes sosiallære». Verket, som er på 350 sider (pluss 180 sider med registre), og som foreløpig kun foreligger på italiensk og engelsk, bringer ikke noe nytt, men bygger på det paver, teologer og betydelige samfunnsvitere gjennom de siste 100 år har skrevet og formulert som retningsgivende i samfunnsanliggender som det felles beste, rettferdighet og fred.

Kompendiet, som har 12 kapitler, innledes med refleksjoner om «en helhetlig og solidarisk humanisme» og avsluttes med klar oppfordringer til å bygge «en kjærlighetens sivilisasjon». Kompendiet omfatter både de 'klassiske' områder innen katolsk sosiallære – som spørsmålet om arbeidets og kapitalens rolle – og områder som store deler av samfunnet forøvrig vil anse som 'private' moralske anliggender, som f. eks. abort og homoseksualitet. Sentrale kapitler tar for seg «familien, samfunnets livgivende celle», «menneskelige arbeid», «det økonomiske liv», «den politiske sfære», «det internasjonale samfunn», «miljøvern» og «fremme av fred».

Fem års arbeid ligger bak kompendiet, initiativet kom fra pave Johannes Paul II. «Det ville være svært nyttig å ha et kompendium av godkjente sammenstillinger av den katolske sosiallære ... som ville vise sammenhengen mellom sosiallæren og nyevangeliseringen,» skrev paven i 1999 i den apostoliske formaning «Ecclesia in America».

ZENITH/RM

KATOLSK NEI TIL HOMOFILE EKTESKAP

I flere land, deriblant vårt eget, er spørsmålet om å åpne for ekteskap mellom to personer av samme kjønn et hett politisk tema. Den katolske kirke går sterkt imot lovendringer i den retning. Det nylig utgitte «kompendium om den katolske kirkes sosi-

allære» sier bl.a følgende om saken:

«Mot juridisk anerkjennelse av homoseksuelle parforhold... taler først og fremst den objektive umulighet at et slikt partnerskap aldri kan bli fruktbart og gi livet videre i tråd med den plan Gud har skrevet inn i selve den menneskelige struktur... Det homoseksuelle individs verdighet må respekteres fullt ut, og det må oppmuntres til å følge Guds plan idet det særlig beflitter seg på et liv i kyskheter. Men nødvendig respekt betyr ikke godkjennelse av adferdsformer som ikke er i overensstemmelse med moralloven, og langt mindre anerkjennelse av rett til ekteskap mellom personer av samme kjønn og familiestatus for denslags forhold.» ZENITH

«FINN FØRST RØTTENE!»

«Det er ikke mulig å bekjempe terrorismen uten å identifisere og gjøre noe ved dens årsaker,» sa erkebiskop Giovanni Lajolo, Vatikanets FN-representant, i en tale i FN nylig. «Uten forutfattede meninger om hvilke tiltak den enkelte stat har rett og plikt til å iverksette for å beskytte sine borgere og institusjoner, synes det innlysende at terrorisme kun kan utfordres effektivt ved en samordnet, mangesidig strategi som respekterer folkerettslige prinsipper og avviser unilateral politisk innsats,» sa Lajolo.

Terrorismens underliggende årsaker er, ifølge Lajolo, «mange og sammensatte og av både politisk, sosial, kulturell og religiøs karakter. Det viktigste er derfor en langsiktig strategi som med fremsyn og tålmodighet er rettet mot terrorismens røtter, og som vil være i stand til å bremse ytterligere spredning og undertrykke dens dødelig smittende virkninger.» Den katolske kirke er, «gjennom sine utdannelses- og velgjørenhetsinstitusjoner, aktivt med i dette arbeidet». Den deltar også i «en internasjonal religiøs

dialog... med det formål å oppnå objektiv kjennskap til hverandre, seriøst vennskap og, der det er mulig, et fritt samarbeid i menneskehetens tjeneste.» KO

PÅTALER

«NY ANTIKATOLISISME»

Klar tale fra en ledende kuriekar-dinal, kardinal Renato Martino, president for Det pavelige råd for rettferdighet og fred, i forbindelse med striden rundt katolikken Rocco Buttiglione, den påtenkte EU-kommisæren som EU-parlamentet vraket på grunn av hans syn på homofili som synd og på kvinnens plass: Bak angrepene på Buttiglione ligger «en stygg ny leginkvisisjon», sa Martino under en pressekonferanse rundt midten av oktober. Denne «nye antikato-lisisme er spekket med penger og arroganse», «fremmer fordommer mot alt som er kristent» og gjør systematisk narr av ekteskapet mellom mann og kvinne. Kirkens syn på kjønn og ekteskap druknes av «mektige kulturelle, økonomiske og politiske lobbyer», og «det er ingen grense for hva man bruker mot dem (katolikker) for å bringe dem til taushet – fra trusler til offentlig ærekrenking,» sa Martino. Vatikanet ser med bekymring på «forfølgelsen» av Buttiglione.

Mindre skarpt fra Vatikanets utenriksminister, kardinal Angelo Sodano, i forbindelse med en uttalelse om katolsk bekymring om religionsfrihetens kår både i muslimske land og i Europa: Det er ikke første gang på 2000 år at kristne opplever diskriminering, og kirken står overfor viktigere oppgaver i det nye årtusen. Men: «Kirken må i stigende grad få dem som ikke tror, til å forstå at vi troende kristne har rett til å forkynne evangeliets sannhet», en rett «knyttet til det hellige frihetsprinsipp som tilkommer enhver uansett tro, rase, politisk ståsted», sa Sodano.

INTERNATIONAL HERALD
TRIBUNE/THE TABLET

BISKOP KRENN GÅR AV
Siden det i juli ble avdekket homofile nettverk og store mengder internettporno ved presteseminaret i bispedømmet St. Pölten i Østerrike, har presset på biskop Kurt Krenn, kjent for sterke og kontroversielle utspill, stadig økt, så også presset på Vatikanet om å ordne opp. I begynnelsen av oktober meldte bispekonferansen at Krenn hadde søkt avskjed. Da hadde Krenn forlenget fortalt pressen at «jeg trekker meg ikke av helsemessige grunner, jeg er særdeles frisk og

gir så slett ikke etter for offentlig press. Men jeg har hele tiden sagt jeg vil bøye meg for pavens ønsker». Krenn understreket at han som «emeritert biskop... vil være nr. to i bispedømmet».

Vatikanet utnevnte raskt en etterfølger: biskop Klaus Küng av Feldkirch, mannen Vatikanet brukte som «visitor» for å granske forholdene i St. Pölten. Küng fant svært klanderverdige forhold ved seminaret, som ble stengt, men mente Krenn hadde vært i god tro, det til tross for at bispe-

konferansen i flere år forgivevis hadde bedt Krenn ikke å godta prestestudenter som var avvist ved andre presteseminarer.

«Katolsk Aksjon», Østerrikes største katolske legmannsorganisasjon, mener Krenn-saken er ødeleggende for tilliten til kirken og etterlyser mer åpenhet og innsyn, særlig ved bispeutnevnelser. Antall utmeldelser av kirken har økt betraktelig siden juli: i erkebispedømmet Wien var økningen 40 % i august.

RM/THE TABLET

«EN PAVE FRA GALILEA...»
«Jeg tror pavens sykdom og lidelse har understreket det evangeliske aspekt ved hans pontifikat,» sier pavebiograf George Weigel i et intervju med nyhetsbyrået Zenith i anledning av at det i oktober var 26 år siden Karol Wojtyła ble valgt til pave. «Følgende korte observasjon, ført i pennen av den franske journalisten André Frossard ved innsettelsen av pave Johannes Paul II, er kanskje det klokeste som er skrevet om ham: 'Denne paven er ikke fra Polen, han kommer fra Galilea.' Det verden nå ser, er at denne 'paven fra Galilea' ikke leder kirken fra en trone, men fra korsveien, fra Kalvarieberget. Ved å oppfordre kirken og verden til å vandre denne 'korsvei' sammen med ham, fortsetter Karol Wojtyła å forkynne Jesus Kristus til livets slutt.»

Hva kan dagens verden, som har vansker med å hankes med lidelse og død, lære av en paven som sliter med alvorlige fysiske funksjonshemninger, vil journalisten vite. «Paven

lærer verden at det ikke er noe 'bruk og kast' når det gjelder mennesker: enhver teller, uendelig mye, fra unnfangelsen til naturlig død.» Pavens bestemte nei til stamcelleforskning med embryoceller viser at han «ikke tiltemper sine overbevisninger så de 'tjener' hans personlige behov», og det gjør hans vitnesbyrd «overbevisende og kraftfullt».

På spørsmål om hvilken virkning en pave i rullestol har på kirken og verden, svarer Weigel at en av pavens eldste titler er *servus servorum Dei*, Guds tjeneres tjener, og «i dag ser kirken og verden en pave som øser ut sitt liv til siste slutt, i tjeneste for de sannheter han har satset livet sitt på, et vitnesbyrd som jeg håper vil inspirere hele kirken til å gi av seg selv på lignende vis.» Weigel oppfordrer dem som ymter om at paven bør gå av, til å «lytte til hva paven selv gjentatte ganger har sagt: Han legger ned sin tjenestebyrde den dagen Gud selv tar den fra ham».

Initiativer som det nettopp avsluttede Rosenkransåret og det nye Eukaristiske år, innebærer ingen endring av fokus fra pavens side, ifølge Weigel: «Det primære fokus er fremdeles nyevangelisering som kirken svar på den krise verdenssivilisasjonen befinner seg i, men kanskje kan man si at fokus er blitt åndelig fordypet. Den nye evangeliseringen vil ikke lykkes om den ikke er rotfestet i bønn. Kirken bringer evangeliet ut i verden ut fra eukaristens livgivende erfaring og gjennom bønnens jevne rytme.»

«Er det nå mer mystikeren Johannes Paul II vi ser, enn den geopolitiske verdensryster fra tidligere år?» undrer journalisten. «Begge de to dimensjonene har alltid vært der,» svarer Weigel. «Mannen som i dag leder kirken fra Kalvarieberget, er den samme som spilte en sentral rolle ved kommunismens fall i Europa. Pavens lederskap har alltid vært formet av hans rike og mangesidige indre liv.» ZENITH

blikk på tiden

PERSPEKTIVER OG SPRIK

Temaene er mange, så det kan komme til å gå fort i svingene etterhvert.

Først årets fredspris. Det vil si: Aller først et sukk i International Herald Tribune fra tidligere prisvinner Desmond Tutu før årets tildeling. «Om bare like mye oppstyr, penger og anstrengelse ble brukt på å støtte fredsstifterne i verden som det som går med til å støtte bruken av krig,» skriver erkebiskopen. «Om bare de regje-

ringer som hevder de er mot krig, viste sin besluttsomhet ved å støtte f r e d e n s frontkjempere! Om bare alle de

som sier at krig er siste utvei, viste dette ved å støtte dem som baler med ikkevoldelige løsninger for å unngå denne 'siste utvei'.» I Myanmar sitter fredsprisvinner Aung San Suu Kyi i husarrest på niende året: «Hvor er statsmennene, vår tids visjonære, når det gjelder hennes ikkevoldelige kamp for frihet?» spør Tutu. Med rette.

Så til årets pris. Tildelingen av fredsprisen «til den kenyanske miljøvernaktivisten Wangari Maathai er overraskende og på mange måter gledelig», skriver Henrik Urdal og Nils Petter Gleditsch, forskere ved Institutt for fredsforskning, på kronikkplass i Aftenposten (17.10). De undrer likevel om hun kvalifiserer til prisen og konkluderer: «...kan-

skje er hennes innsats for menneskerettigheter og demokrati i Kenya et viktigere fredsbidrag enn treplanting.» I en artikkel med tittel «På fruktene skal dere kjenne dem» (The Tablet 16. oktober) skriver Philip Crispin at det er «et særdeles godt valg» å gi fredsprisen til «denne visjonære kenyanske kvinnen». For: «Tenk på alt hva trærne 'gir' – hus, møbler, nøtter, medisiner, kvae, gummi, tilholdssted for fugler og bier – og vår avhengighet av dem blir mer enn tydelig,» skriver Crispin, renessanseforsker og «ivrig skogsvandrer». Har han glemt 'papiret', dette tålmodige og, moderne elektronikk til tross, uunnværlige produkt? Pytt, pytt, for han fortsetter høystemt: «For Wangari Maathai ... er forholdet til trærne ikke bare et avhengighetsforhold. Det er et lidenskapelig kjærlighetsforhold.» Da Maathai i 1977 fikk miljøvernministeren til å bidra med de første par millioner trær for å stoppe erosjon, skaffe mat og brensel og bedre kår for de fattigste samfunnsgruppene, var bare 2 prosent av Kenya dekket av skog. Siden da har kvinnebevegelsen Green Belt plantet 30 millioner trær i 20 land. «Maathai har modig stått imot demonisering og dødstrusler for sin kamp mot aggressivt jordbruk, rovoppkjøp av land og gigantbyggeprosjekter utført av korrupte offentlige tjenestemenn og tvilsomme 'utviklere'. Denne 'undergravers' klare budskap er 'Klok forvaltning av jordens ressurser skaper fred.' 'Grønnbeltet' er bokstavelig talt en radikal orga-

nisasjon. Den har etablert over 5000 planteskoler, som drives av kvinner og funksjonshemmede. Der det gror trær, gror det håp.»

Katolikken Maathai synger jevnlig i sitt lokale kirkekor på søndager, men det forhindrer ikke, skriver Crispin, at hun mener både kristendommen og de to andre abrahamittiske tradisjoner, jødedom og islam, har bidratt til miljøødeleggelse og ulikhet: De «domineres av en antroposentrisme som setter naturen på annenplass», sa Maathai bl.a. ved FN's Miljøkonferanse om religion og økologi i 1998. «Problemet er at noen mennesker mistolker Bibelen slik at den tjener deres egne selviske egoistiske hensikter og mål».

Crispin favner vidt i sin artikkel og skriver lysende om treet som virkelighet og som symbol, om dets betydning for livet her på jord og i religiøs og litterær sammenheng. Av de lyrikkperler han siterer, kun følgende fra «Binsey Poplars», klagesangen den store Gerald Manley Hopkins s.j. skrev da de edle poplene ble felt i 1879:

*O if we only knew what we do
When we delve or hew –*

*Hack and rack the growing
green?*

*After-concern cannot guess the
beauty been.*

Over til en annen Crispin, biskop Crispin Hollis av Portsmouth, en likandes og likevektig mann som fortjener sin hyrdetittel, og som i en årrekke har han vært en klok medieansvarlig i den

engelske bispekonferanse. «Nå vil jeg slutte med alltid å se meg forsiktig om, *look over my shoulder*,» sa Hollis nylig ifølge The Tablet i forbindelse med et interbispedømmemøte om nyevangelisering. *Loud and clear* var møtemotto, og Hollis var, om ikke *loud*, så absolutt klar. «Dere må gjerne ta det jeg sier opp på både bånd og video,» sa Hollis, som hittil har vegret seg mot slike videoopptak i mer uformelle sammenhenger. Grunn? Opptakene kommer lett på avveier, og før man vet ordet av det, får man en påpakning fra Roma for noe man har sagt.. Da vet man at 'noen' har klaget, sa Hollis. Men heretter vil han altså ikke bry seg om slikt, for «angiveri hører ikke hjemme i kirken». Om Roma ikke liker det jeg sier, er det Romas problem, sa Hollis.

Nei til kirkelig angiveri og baktalelse også fra Münchens erkebiskop, kardinal Wetter, nylig, en mann med et langt liv i kirkelig tjeneste bak seg. I et brev til bispedømmets prester, pastorale medarbeidere og religionslærere, gjengitt på erkebispedømmets internettside, skriver Wetter at «angiveri ved folk som til og med ønsker å være anonyme, kommer man ingen vei med her i bispedømmet». Biskopen viser til den instruks om liturgifeiringen Roma nylig sendte ut: Gjentatte ganger har han erfart, skriver biskopen, at folk tolker «en av skrivevets avsluttende paragrafer som en oppfordring til å melde fra hvis messen ikke til punkt og prikke feires i tråd med kirkelige ordensregler.» Selvsagt oppfordrer ikke et kirkelig dokument til denslags! Den som mener å ha grunn til å klage på den lokale messefeiring, får ta det opp direkte med vedkommende prest, og først når det ikke nytter, eventuelt gå videre til sin biskop «i en sannhetens og kjærlighetens ånd», som det heter i instruksjonen. Det er slik man løser meningsforskjeller mellom kristne, skriver Wetter, og viser til Matteusevangeliet.

Dertil, skriver kardinal Wetter, synes mange å ha forstått instruksjonen derhen at den mest dreier seg om ordninger, men det egentlige anliggendet er å minne om at nattverden er «den dyrebareste gave» Jesus etterlot seg. Den ytre feiring må være i orden, men først og fremst «være uttrykk for indre deltagelse». Så langt kardinal Wetter.

Å holde tungen rett i munnen i forholdet 'ånd og bokstav', er et gjennomgangstema i kristen sammenheng; dessverre blir tonen lett falsk. Nidkjærhet har en sørgelig tendens til å trenge til side det mer evangeliske «se, hvor de elsker hverandre».

Over til gledeligere perspektiver: Det har vært gode vekstforhold for klosterliv her hjemme de senere årtier. Siste skudd på stammen er cistercienserklosteret på Storfjord i Lofoten, innviet i september i år. Omtrent samtidig kom det nok en gladmelding nordfra: Dominikanerinnenes gjestfrie Mariakloster i Alkeveien i Bodø blir likevel ikke nedlagt, grunnet forsterkninger fra Filipinene! Også i søstrenes første hus i Bodø er det fornyet katolsk liv siden i høst: En liten katolsk barneskole er etablert i huset der søstrene i sin tid drev barnehage, en meget populær klubb for byens ungdommer og byens første ballettskole med sr. Ruth, tidligere ballettdanser, som instruktør.

Med så mye godt i veggene og en entusiastisk ung rektor skulle skolen ligge godt an! De tre øvrige katolske skolene i vårt land er kjent som vidtfavnende, gode steder å være for både katolske og andre elever. Ingen fare for at de skal utsettes for den kritikk som har rammet et par kristne friskoler nylig: at de er for smale og sekteriske både pedagogisk og religiøst sett.

Et smil til slutt i disse høstmørke tider hvor kirkeåret går mot sin slutt og liturgien minner oss om livets alvor og ende, dom og den ytterste dag – hentet fra St. Olav, 3-4-1954, overskriften er *Moralteologisk dilemma*:

«Det gjelder den enslige presten på den fjerne utpost som fikk besøk av sin biskop og bl. a. ble spurt hvordan han ordnet seg med skriftemål...? 'Jo, som Deres Høyerverdighet vil forstå,' svarte presten, 'så er flyet min eneste utvei dersom jeg ikke skal være for lenge borte fra menigheten min. Og da blir det nok så som så med skriftemålet for mitt vedkommende – ja, sånn såvidt en gang i året.' – 'Så som så?' sier biskopen bebreidende, 'De må da skjønne at slikt ikke holder!' – «Holder og holder,' sukket presten. 'For de mindre syndene blir det faktisk for dyrt å fly, og for de større er det simpelthen for risikabelt!'»

UKJ

REDAKSJON: Unni Klepper, Joynt (ansvarshavende redaktør),
Olav Egil Aune, Arnfinn Haram o.p., Susanne Kjekshus Koch,
May-Lisbeth Myrhaug, Brynjulv Norheim

FASTE MEDARBEIDERE: Bernt Eidsvig, Liv Greni, Gunnell Vallquist

REDAKSJONSRAÐ: Liv Bliksrud, Petter Bruce, Tove Bull, Arne Fjeld o.p.,
Nils Heyerdahl, Ingrid Joys, Pål Kolstø, Egil Mogstad, Else-Britt Nilsen o.p.

REDAKSJONENS ADRESSE: Akersveien 16, 0177 Oslo. Tlf.: 23 21 95 48 (redaksjonen)/
23 21 95 00 (ekspedisjon og adresseforandring). Fax.: 23 21 95 43. E-post: tidsskriftet@katolsk.no

ABONNEMENT: Årsabonnement kr. 240,- (Norge)/ kr. 250,- (øvrige europeiske land)/
kr. 275,- (andre verdensdeler). Bankgiro: 6210.05.14686

Design: Roger Jensen. Trykk: Viking Grafisk Digital AS, Oslo - Tlf. 23 14 28 00

ISSN 0802-6726

**St.
OLAV**

BOKHANDEL A-S
AKERSVEIEN 14, N-0177 OSLO
TELEFON: 23 21 95 55 FAX: 22 36 02 63
E-POST:
bokhandel@katolsk.no

- * JULEKRYBBEFIGURER
- * ADVENTSSTAKER
- * ADVENTSKALENDERE
- * JULEKORT
- * LYS OG RØKELSE
- * IKONER, KORS & KRUSIFIKSER
- * MUSIKK
- * TEOLOGISK LITTERATUR

SALGSUTSTILLING MED TEKSTILBILDER
av LENA HAMMER

ÅPNINGSTIDER: 10-17 TORSD. 19 Lørd.-14

F.O.M. mand. 29. nov. 10-18 Torsd.-19 Lørd.-15.

MERK: LØRDAG 11. DES.: 10-18.
JULEMARKED I HELE AKERSVEIEN!

RAM

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Lys

som forlot Syvstjernen
for to tusen år siden
ankom idet
mayaprestens øye
kikket opp gjennom lyssjakten
i den store jærneren l.

Andre lysstråke

begynte å reise
før jeg ble til
for å treffe øyne
gjennom den vic
etter Vigilien

Nåde

sendes
før jeg trenger den
flyter lysår mot meg
møter meg i øyeblikket jeg faller

Når den ankommer
er jeg der

Sr. Sheryl Frances Chen, OCSO, Tautra Mariakloster, Frosta

REDAKSJON

Utan Klæpper Joynt

(ansv. redaktør)

Olav Bjørn Aune

Arntfinn Flamm o.p.

Susanne Kjekshus Koch

Mari Elisabeth Myrhaug

RETUR
ADRESSATEN HAR FLYTET,
ETTERSENDINGSTIDEN ER
UTLØPT OG VÅR NOTERINGER
OM NY ADRESSE ER STRØKET